

Rovviltnemnda region 2

Aust-Agder, Buskerud, Vestfold og Telemark

Forvaltningsplan for rovvilt i region 2 - Sør-Norge

Gaupe, jerv, brunbjørn, ulv og kongeørn
Februar 2022

Forord

Forvaltningsplanen er et av de aller viktigste dokumentene rowiltnemdene lager. Arbeidet med planen er grundig forberedt og har vært på høring til mange aktører. Nemnda har lagt stor vekt på nettopp denne høringen, noe jeg mener er spesielt viktig for å hente inn kunnskap og meninger før de endelige planen foreligger.

Jeg vil få takke alle fagpersoner som har jobbet godt og grundig med alle temaene som planen inneholder, og jeg føler meg trygg på at vi har laget en plan som er faglig godt fundamentert. Det er for oss i rowiltnemnda helt avgjørende i vårt arbeid at vi kan støtte oss til fagpersoner, slik at det ferdige dokumentet får den faglige tyngden det trenger for å kunne være den rettesnor det skal være.

Jeg vil også få takke nemndas medlemmer for engasjementet, og jeg føler meg trygg på at alle spørsmål vi har stilt er blitt svart ut på en god måte. En takk går også til alle som har svart på høringen, og det er ikke tvil om at engasjementet blant en rekke organisasjoner er stort, noe som ikke er uventet.

Forvaltning av rowilt er noe som setter følelser i sving. Det ser vi i lokalsamfunn, i kommuner, fylker, media og på Stortinget. Det er da viktig at vi som lekfolk i nemnda klarer å balansere fag, meninger og politikk på en god måte. Takket være et trygt og stødig embetsverk, mener jeg nemnda har klart denne balansegangen godt, og fått på plass en god plan.

Forvaltning av rowilt vil alltid skape engasjement, og jeg er av den oppfatning at planen er med på å øke kunnskapen om forvaltning av rovdyr på en så god måte at alle parter får en enda større forståelse for viktigheten av nettopp god planlegging. Forhåpentligvis vil den også være med på å bygge ned motsetningene som er i befolkningen om temaet, noe som i seg selv er meget viktig i et demokrati der alle skal bli hørt.

Jeg ser frem mot et fortsatt godt samarbeid med landbruksorganisasjonene, miljøorganisasjonene, jeger- og fisk, andre interesseorganisasjoner og enkeltpersoner som brenner for en faglig riktig forvaltning av vår rowiltbestand.

Rune Hogsnes

Leder av rowiltnemnda i region 2

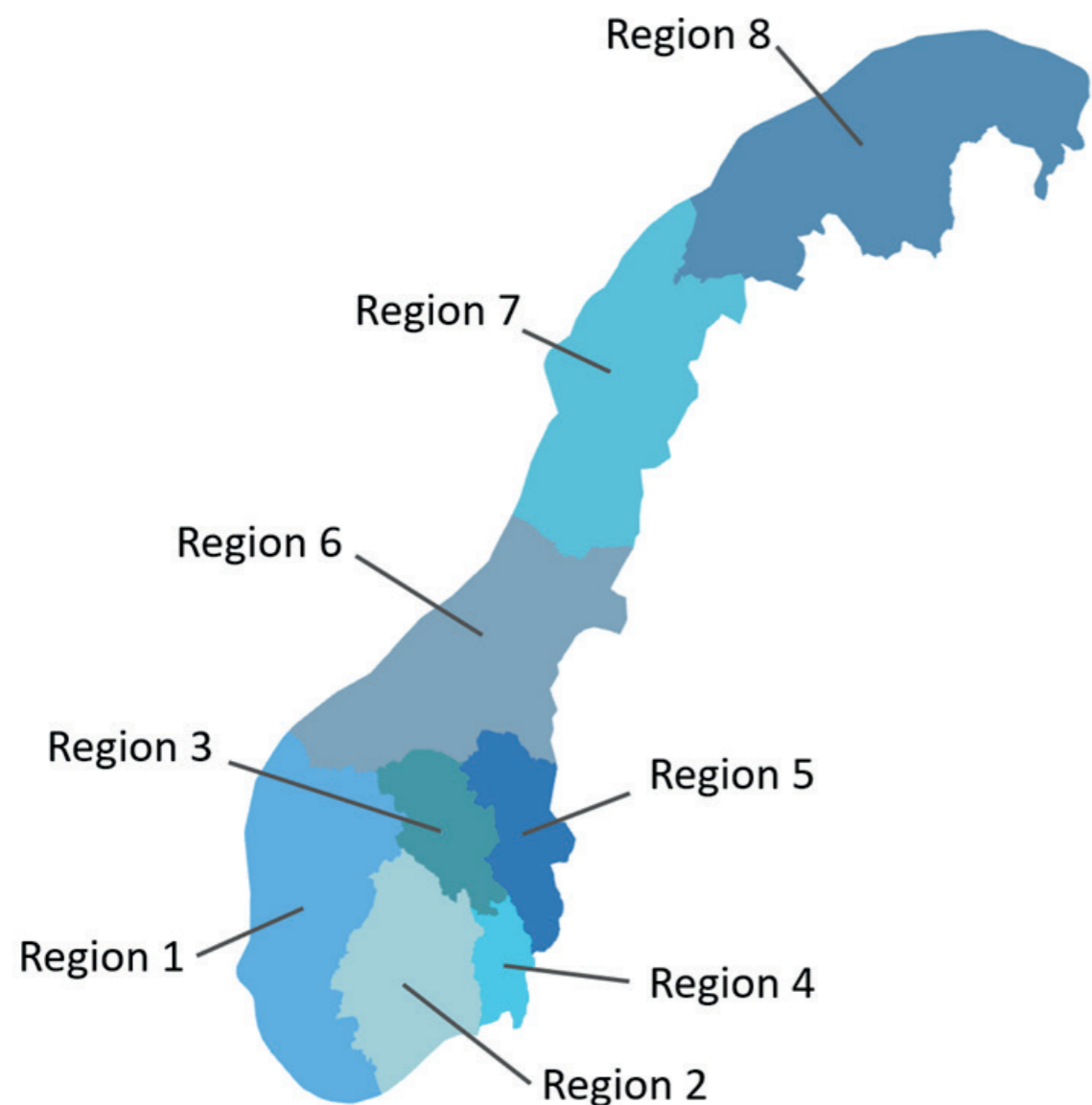
Forsidefoto: JLK Foto

Innhold

Innledning	4
Rammer for rovviltforvaltningen i regionen	6
Politisk bakgrunn og føringer	6
Bestandsmål	8
Roller i den regionale rovviltforvaltningen	8
Fellingsregimer	10
Rovvilt i regionen	13
Beitebruk i regionen	19
Beiteområdene i regionen og organisert beitebruk	20
Tamreindrift	23
Tap av sau på beite	25
Rovvilt og andre samfunnsinteresser	30
Mål for forvaltningen	32
Målsetting	32
Strategier og tiltak	33
Strategier og tiltak - gaupe	33
Overordna strategier	33
Strategier og tiltak - brunbjørn, jerv og ulv	34
Strategier og tiltak - kongeørn	34
Arealsonering og forvaltningsområder	35
Samordning av økonomiske virkemidler	38
Samlet prioritering av akutte, forebyggende og konfliktdempende tiltak	39
Kunnskapsbehov	42

Innledning

I 2004 ble den regionale rovwiltforvaltningen lagt til åtte regionale rowiltnemnder med hver sin forvaltningsregion. Rowiltregion 2 består av de tidligere fylkene Vestfold, Buskerud, Telemark og Aust-Agder. Tidligere Hurum og Røyken kommuner i Buskerud ble 1. januar 2020 slått sammen med Asker kommune i forbindelse med kommunereformen og overført til rowiltregion 4.

Kart over rowiltregionene.

Roviltnemnda er et statlig viltorgan og har hovedansvaret for å gjennomføre vedtatt nasjonal rovwiltpolitikk i forvaltningen av gaupe, jerv, bjørn og ulv innenfor sin forvaltningsregion. Nemnda skal også ivareta formålet med rovwiltforskriften som er å sikre en bærekraftig forvaltning av rovwiltartene, og innenfor en ramme som også ivaretar hensynet til næringsutøvelse og andre samfunnsinteresser. Statsforvalteren i Oslo og Viken er sekretariat for rovwiltnemnda i region 2.

Roviltnemndene oppnevnes av Klima- og miljødepartementet etter forslag fra fylkestingene. Oppnevningsperioden er fire år og følger valgperioden for fylkestinget og Sametinget. Alle medlemmer av nemnda er politikere som skal ha fast plass i fylkestinget og eventuelt fast plass i fylkesutvalget dersom slik finnes. Tre av medlemmene kommer fra Vestfold og Telemark fylkeskommune, ett fra Viken og ett fra Agder fylkeskommune. Rowiltnemnda velger selv leder. Medlemmene av nemnda er personlig oppnevnt og representerer ikke sitt politiske parti i arbeidet i rovwiltnemnda. Det er også oppnevnt personlig vara for hvert nemndsmedlem. Se www.rovwiltnemnd.no for kontaktinformasjon til nemndsmedlemmene.

Forvaltningsplanen angir rovwiltnemndas overordnede prioriteringer og føringer i rovwiltforvaltningen, inkludert en geografisk differensiert forvaltning.

Godkjent plan har vært på offentlig høring og til gjennomgang hos Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet før endelig vedtak i rovwiltnemnda.

Gjennom planen er det lenket direkte til de viktigste lover og forskrifter, politiske forarbeider og andre relevante kilder.

Rammer for rovviltforvaltningen i regionen

Lover og forskrifter danner det rettslige grunnlaget for forvaltning av de store rovdyra, samtidig som det er viktig å kjenne til de politiske føringene og intensjonene bak rovviltforvaltningen. I teksten under kan du lese mer om dette og om de ulike aktørene i rovviltforvaltningen og deres roller.

Politisk bakgrunn og føringer

Lover og forskrifter

[Naturmangfoldloven](#) og [viltloven](#) er de mest sentrale lovene i forvaltningen av rovvilt, mens [rovviltforskriften](#) gir forvaltningen konkrete rammer og virkemidler. Også andre lover og forskrifter har betydning for rovviltforvaltningen i regionen og er oppsummert under.

Naturmangfoldloven

[Naturmangfoldloven](#) (lov om forvaltning av naturens mangfold, vedtatt 19. juni 2009) omfatter forvaltningen av all natur og alle sektorer som fatter beslutninger som har konsekvenser for naturen. Dette gjelder også for rovviltforvaltningen. Det er denne loven som setter føringen for det øvrige regelverket for rovviltforvaltningen, både viltloven og forskrift om forvaltning av rovvilt. Nedenfor oppsummeres derfor de viktigste bestemmelsene knyttet til rovvilt i naturmangfoldloven.

Naturmangfoldloven kapittel II omtaler forvaltningsmål for arter (§ 5). Artene og deres genetiske mangfold skal ivaretas på lang sikt og kunne forekomme i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Så langt det er nødvendig for å nå dette målet, ivaretas også artenes økologiske funksjonsområder og de øvrige økologiske betingelsene som de er avhengig av. Dette må ses i sammenheng med de vedtatte forvaltningsmål som er fremmet gjennom [St. meld. nr. 15 \(Rovvilt i norsk natur, 2003- 2004\)](#) og [rovviltforliket av 16. juni 2011](#). Her fastsettes det nasjonale og regionale bestandsmål for de store rovviltartene. Disse bestandsmålene legger føringer for den regionale forvaltningen av de store rovdyrene. Så lenge en ligger innenfor konkrete fastsatte bestandsmål, er det gitt at en region oppfylder naturmangfoldloven § 5 sitt krav om ivaretagelse av artene og deres genetiske mangfold på lang sikt.

Videre framgår det av kapittel II (§ 7) at prinsippene i lovens §§ 8 til 12 skal legges til grunn ved utøving av offentlig myndighet. Dette inkluderer vedtak knyttet til forvaltningen av rovvilt (fastsettelse av kvoter og iverksettelse av skadefelling).

I naturmangfoldlovens kapittel III ligger bestemmelser om artsforvaltning, herunder prinsipper for forvaltning og blant annet hjemmel for jakt (§16), lisensfelling (§18), skadefelling (§18) og nødverge (§17).

Viltloven

Viltlovens formål er at viltet og viltets leveområder skal forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven, slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares. Innenfor denne rammen kan viltproduksjonen høstes til gode for landbruksnæring og friluftsliv.

Mange av bestemmelsene i den tidligere viltloven ble opphevet i forbindelse med at naturmangfoldloven trådte i kraft 1. juli 2009, men de konkrete høstingsvedtakene treffes fortsatt med hjemmel i viltloven, innenfor de generelle rammene og prinsippene som naturmangfoldloven trekker opp. Dette innebærer at bestemmelsene for når, hvor og hvordan det skal høstes reguleres i

viltloven, mens både vilkårene, og de hensyn som skal vektlegges ved avgjørelsen om det kan høstes, er regulert i naturmangfoldloven. Høsting og annet uttak er fortsatt tillatt når myndighetene har åpnet for det, og reglene om vilkår for høsting er en videreføring av gjeldende regler og praksis.

Rovviltforskriften

[Rovviltforskriften](#) gir konkrete rammer og føringer for rovviltforvaltningen i landet som helhet og i rovviltregionene. Formålet med forskriften er å sikre en bærekraftig forvaltning av gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn. Innenfor den rammen skal forvaltningen også ivareta hensyn til næringsutøvelse og andre samfunnsinteresser. Formålet med forskriften er videre at forvaltningen skal være differensiert slik at hensynet til ulike interesser vektlegges forskjellig i ulike områder og for de ulike rovviltarter. Forskriften skal sikre en forvaltning som vektlegger forutsigbarhet og lokal medvirkning

Videre deler forskriften landet i rovviltregioner med tilhørende bestandsmål, slår fast mandatet og oppgavene til rovviltnemndene og gir blant annet føringer for forvaltningsplan, myndighetsforhold og jakt- og fellingsformer. På slutten av rovviltforskriften (se lenke over) ligger det også kommentarer til den enkelte bestemmelse som utdyper hvordan forskriften er å forstå.

FKT – forskriften og erstatningsforskrift

Forskrift om tilskudd til forebyggende tiltak mot rovviltskader og konfliktdempende tiltak ([FKT-forskriften](#)) regulerer tilskuddsordningen som skal sikre effektive forebyggende tiltak for å begrense skader som rovvilt kan forårsake på produksjonsdyr i landbruket, samt konfliktdempende tiltak for å begrense ulemper for lokalsamfunn og andre grupper. Ordningen med tilskudd omfatter også tiltak rettet mot allmennheten for å redusere konflikter som rovvilt kan skape og til informasjons- og kunnskapsoppbygging. Forskriften åpner også for at forvaltningsrelatert forsknings- og utredningsoppgaver, og utprøving og evaluering av forebyggende tiltak, kan gis tilskudd dersom budsjettet tilsier dette. Søknader om FKT-midler behandles av Statsforvalteren. Det skal da legges særlig vekt på føringer i regional forvaltningsplan for rovvilt og årlige prioriteringer gitt av rovviltnemnda.

Formålet med forskrift om erstatning når husdyr blir drept eller skadet av rovvilt ([erstatningsforskriften](#)) er å erstatte dyreeierens tap og følgekostnader når husdyr blir drept eller skadet av rovvilt. Forskriften skal også medvirke til å redusere tapene av husdyr på beite. Det er Statsforvalteren som behandler søknader om erstatning.

Dyrevelferdsloven

Fra og med 1. januar 2010 trådte den nye dyrevelferdsloven i kraft. Der er det lovfestet at dyr har egenverdi. [Odeltingsproposisjonen](#) til om lov om dyrevelferd tydeliggjør dyreholders plikt til å beskytte dyr mot rovvilt, og det slås fast at det er store utfordringer knyttet til utmarksbeite av rein/ husdyr og fredet rovvilt. De dyrevelferdsmessige utfordringene i forbindelse med rovviltforvaltningen omtales i [Stortingsmelding nr. 12 \(2002- 2003\)](#) Om dyrehold og dyrevelferd og i forarbeidene til ny lov om dyrevelferd. Bakgrunnen er økningen i tapet av sau og tamrein på beite de siste ti årene. Det dyrevelferdsmessige problemet er knyttet til de store lidelsene som følger av skader, sykdom eller rovdyrangrep.

Lov om dyrevelferd med tilhørende forskrifter pålegger dyreholder en plikt til å sørge for at dyrene får godt tilsyn og stell, samtidig som det gis nødvendig beskyttelse mot skade, sykdom, parasitter, rovvilt og andre farer. Reetablering av rovviltbestandene gjør at utfordringen med å beskytte dyr mot farer i forbindelse med beitedrift øker i mange områder. Beitedyr skal beskyttes mot rovvilt når det er nødvendig og mulig. De politiske føringene for forvaltningen av rovvilt og beitedyr tilsier at forvaltningen skal gjennomføres på en slik måte at tapene av beitedyr reduseres mest mulig gjennom forebyggende tiltak, omstilling og bestandsregulering, jf. rovviltforliket.

Bestandsmål

Stortinget har fastsatt nasjonale bestandsmål for årlig antall ynglinger av hver rovviltart for hele landet. Ved fastsettelsen av forvaltningsregioner og antall årlige ynglinger av hver rovviltart er det lagt vekt på å sikre sammenhengende rovviltbestander på tvers av regiongrenser og landegrenser.

De nasjonale bestandsmålene er fordelt på de ulike rovviltregionen, med unntak av region 1 der det ikke er mål om yngling for noen av de store rovdirene.

- Region 1 – Vestlandet: Ingen nasjonale mål for ynglinger av gaupe, jerv, brunbjørn eller ulv.
- **Region 2 – Sør-Norge: 12 ynglinger av gaupe.**
- Region 3 – Oppland: 5 ynglinger av gaupe og 4 ynglinger av jerv.
- Region 4 – Østfold, Akershus og Oslo: 6 ynglinger av gaupe, samt, i samarbeid med region 5, 4-6 ynglinger av ulv hvorav 3 skal ha skjedd i revir som i sin helhet ligger i Norge.
- Region 5 – Hedmark: 10 ynglinger av gaupe, 5 ynglinger av jerv og 3 ynglinger av brunbjørn, samt, i samarbeid med region 4, 4-6 ynglinger av ulv hvorav 3 skal ha skjedd i revir som i sin helhet ligger i Norge.
- Region 6 – Midt-Norge: 12 ynglinger av gaupe, 10 ynglinger av jerv og 3 ynglinger av brunbjørn.
- Region 7 – Nordland: 10 ynglinger av gaupe, 10 ynglinger av jerv og 1 yngling av brunbjørn.
- Region 8 – Troms og Finnmark: 10 ynglinger av gaupe – hvorav 4 i Finnmark, 10 ynglinger av jerv – hvorav 3 i Finnmark og 6 ungekull av brunbjørn

Roller i den regionale rovviltforvaltningen

I behandlingen av stortingsmeldingen om [Rovvilt i norsk natur \(St. meld. nr. 15 \(2003 - 2004\)\)](#), fordelte Stortinget myndighet og oppgaver mellom ulike instanser.

Rovviltnemnda (www.rovviltnemnd.no)

Nemndas ansvar og oppgaver er nedfelt i rovviltforskriften. Den har:

- ansvar for å utarbeide en regional forvaltningsplan for rovvilt. Dette omfatter blant annet å etablere en geografisk differensiert forvaltning i regionen, fastsette retningslinjer for fordeling av midler til forebyggende tiltak og gi anbefalinger om bruken av landbrukspolitiske og reindriftspolitiske virkemidler for å sikre en samordnet virkemiddelbruk.
- myndighet til å fastsette kvoter for skadefelling og lisensfelling på ulv, brunbjørn og jerv, samt skadefelling og kvotejakt på gaupe, dersom bestandsmålene er nådd. Denne myndigheten vurderes ut fra gjennomsnittet av antall ynglinger de siste tre årene for gaupe og jerv. For brunbjørn og ulv er det siste års bestandsresultat som avgjør myndighet. For brunbjørn har nemndene, under visse forutsetninger, myndighet ved oppnådde 10 årlige ynglinger, selv om bestandsmålet på 13 ynglinger ikke er nådd. Rovviltnemnda involveres også i annet rovviltrelatert arbeid. Nemnda inviterer Statens naturoppsyn (SNO) og Mattilsynet til sine faste nemndsmøter. Vedtak gjort av nemnda kan påklages i henhold til forvaltningsloven. Klima- og miljødepartementet er klagemyndighet.

Statsforvalteren (www.statsforvalteren.no)

- Har en rådgivende funksjon ovenfor rovviltnemnda, i tillegg til å være sekretariat. Gir blant annet faglig tilrådning om kvoter for felling av rovvilt og bruk av midler til forebyggende og konfliktdempende tiltak.
- Har innen hvert fylke myndighet til å iverksette fellingstillatelser innenfor kvoter gitt av nemnda.

- Avgjør søknader om skadefellingstillatelser på kongeørn.
- Administrerer lisensfelling og kvotejakt på store rovdyr.
- Behandler søknader om forebyggende og konfliktdempende tiltak i henhold til forskrift og innenfor nemndas retningslinjer.
- Behandler søknader om rovviltstatninger.
- Utbetaler godtgjøring til kommunene for videre utbetaling til jegere på kommunalt/ interkommunalt fellingslag som har deltatt i skadefellingsforsøk på rovvilt.
- Statsforvalterens vedtak kan påklages i henhold til forvaltningsloven. Miljødirektoratet er klagemyndighet.

Miljødirektoratet (www.miljodirektoratet.no)

- Er sentral overordnet faginstans innen rovviltforvaltningen.
- Kan fatte vedtak om skadefelling, kvotejakt og lisensfelling av eget tiltak eller etter søknad, samt eventuelt uttak av resterende lisenskvote i dialog med rovviltnemndene. Gjelder hovedsakelig dersom bestandsmålet ikke er nådd i den enkelte region eller ved spesielle fellingsoppdrag som hiuttak, skadet brunbjørn mv.
- Er ansvarlig for det nasjonale overvåkingsprogrammet for rovvilt.

Klima- og miljødepartementet (www.kld.dep.no)

- Er øverste styresmakt i rovviltforvaltningen i Norge.
- Har hovedansvaret for budsjett, regelverk og for at det som Stortinget og regjeringen bestemmer blir fulgt opp.
- Er klageinstans for vedtak fattet av rovviltnemndene.

Landbruksdirektoratet (www.landbruksdirektoratet.no)

Landbruksdirektoratet ivaretar direktoratsoppgaver for Landbruks- og matdepartementet (LMD). De gir faglige råd, iverksetter landbrukspolitikken og legger til rette for landbruket og matindustrien.

I rovviltforvaltningen skal de bidra til effektiv bruk av midler til forebyggende og konfliktdempende tiltak, og utnytte synergieffekter med landbruks- og reindriftspolitiske virkemidler. De skal uttale seg til rovviltnemndenes forvaltningsplaner og bidra med kunnskap om forvaltning av sau og tamrein, hvordan den geografiske differensierte forvaltningen best kan ivaretas og hvordan landbrukets virkemidler eventuelt kan benyttes for å redusere tapene av sau og tamrein til rovvilt i de rovviltprioriterte områdene.

Statens naturoppsyn (www.naturoppsyn.no)

Statens naturoppsyn (SNO) er en del av Miljødirektoratet og er ansvarlig for skadedokumentasjon og praktisk gjennomføring av bestandsregistreringer. SNO har også en funksjon knyttet til oppsyn og bekjempelse av faunakriminalitet, samt uttak av rovvilt i særskilte situasjoner (hiuttak, skadefelling mv.). SNO har en regionalt rovviltansvarlig person i hver region og mange rovviltkontakter fordelt i regionen (www.naturoppsyn.no). Sistnevnte utgjør førstelinjen i oppfølgingen av meldinger om skade på beitedyr, oppfølging og kontroll ved fellinger (kvotejakt på gaupe, lisensfelling, skadefelling), sporundersøkelser, innsamling av DNA-materiale. SNO fatter ikke forvaltningsvedtak.

Rovdata (www.rovdata.no)

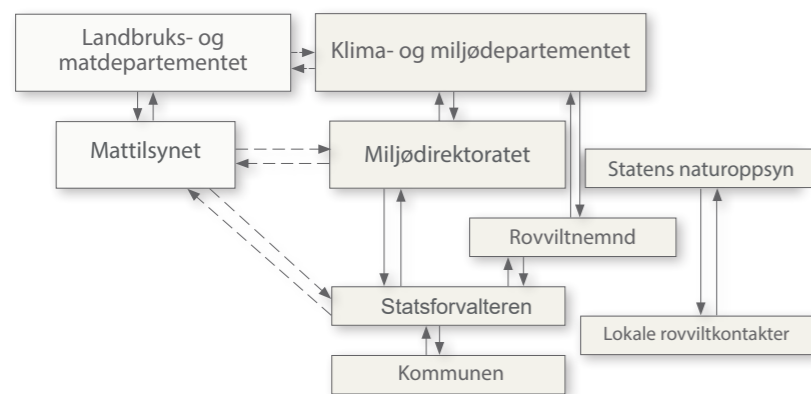
Rovdata har ansvaret for faglig innhold, formidling, drift og utvikling av det nasjonale overvåkingsprogrammet for rovvilt, samt for å gjøre resultatene offentlig tilgjengelige (www.rovdata.no). På nettstedet www.skandobs.no eller via Rovdatas app (lastes gratis ned fra Google Play eller App Store) kan enkeltpersoner blant annet registrere egne observasjoner av store rovdyr (spor, sportegn og synsobservasjoner).

Kommunene

Kommunene har ansvaret for det lokale skadefellingslaget. Der fellingsforsøk utføres i kommunal eller interkommunal regi, har kommunen ansvaret for administrasjon av fellingsforsøkene, herunder godtgjøringsordningen for deltakere i fellingsforsøk. Kommunen vil også kunne ha en rådgivende rolle, særlig i tilknytning til beitebruk og forebyggende tiltak. Videre har kommunene det generelle ansvaret for ettersøk av påkjørt vilt.

Mattilsynet (www.mattilsynet.no)

Mattilsynet forvalter lovverket knyttet til dyrevelferd, dyrevern, husdyravl, matproduksjon og mattrygghet, og har ansvaret for å se til at forskriftene følges. Som forvalter av dyrevelferdsloven kan Mattilsynet pålegge dyreholder å gjennomføre tiltak for å redusere dyrelidelse, og i konkrete tapssituasjoner har Mattilsynet hjemmel til å fatte nødvendige vedtak. Dersom det er nødvendig med inngripende tiltak, for eksempel beiterestriksjoner, vil Mattilsynet eventuelt ha en tett dialog med Statsforvalteren før vedtak fattes.

Figur 1. Organiseringen av rovviltforvaltningen i Norge.

Fellingsregimer

Rovviltnemndene har myndighet til å fatte vedtak om kvote for felling og kvote for jakt når bestanden av brunbjørn, jerv, ulv eller gaupe ligger over de nasjonalt fastsatte bestandsmålene for regionen. For ulv og brunbjørn baseres myndigheten på dokumenterte data om siste års ynglinger, og for gaupe og jerv på gjennomsnittet for de tre siste årene. Miljødirektoratet kan fatte vedtak om felling eller jakt også der bestanden ligger under de nasjonalt fastsatte bestandsmålene. Statsforvalteren avgjør søknader om skadefellingstillatelser på kongeørn.

Kvotejakt

Kvotejakt er en ordinær jakt på et bestemt antall individer av en viltart med hjemmel i naturmangfoldloven (§ 16) og viltloven (§ 9), og det er offentlige myndigheter som fastsetter kvoten. Gaupe er den eneste av rovviltartene det er åpnet for kvotejakt på.

Lisensfelling

Lisensfelling er en skademotivert felling, hvor et bestemt antall individer av en viltart kan felles med hjemmel i naturmangfoldloven (§ 18).

Skadefelling

Skadefelling er skademotivert felling av enkeltindivider av gaupe, jerv, brunbjørn eller ulv med hjemmel i naturmangfoldloven (§ 18) for å avhjelpe pågående eller hindre mulige skadesituasjoner som kan oppstå på bufe eller tamrein. Det er rovviltnemnda som setter kvote for skadefelling (når de har myndighet), mens det er Statsforvalteren som iverksetter skadefelling når vilkårene er til stede for å gi skadefellingstillatelse. Skadefelling av kongeørn kan vedtas av Statsforvalteren i akutte tilfeller der det voldes vesentlig skade på bufe eller tamrein.

Med hjemmel i rovviltforskriften (§ 13) har Miljødirektoratet en videre myndighet til å iverksette skadefelling hele året.

Statens naturoppsyn har utarbeidet en veileder for gjennomføring av fellingsoppdrag ([Veileder M-1440 I 2019](#)). Veilederen viser til relevant lovverk, retningslinjer, administrative føringer og praktisk erfaring fra gjennomføring av fellingsoppdrag.

Nødverge

Vilt kan avlives når det må anses påkrevd for å fjerne en aktuell og betydelig fare for skade på person. Eieren, eller en som opptrer på vegne av eieren, kan avlive vilt når det må anses påkrevd på grunn av et pågående eller umiddelbart forestående angrep på bufe, tamrein, gris, hund og fjørfe). I tillegg kan jerv og gaupe avlives når det anses påkrevd for å fjerne en umiddelbar og betydelig fare for skade på bufe, tamrein og gris ([rovviltforskriften § 13a](#)). I rovdysikre hegn som tilfredsstillende fastsatte krav kan rovdyr avlives når det må anses påkrevd for å fjerne en aktuell og betydelig fare for skade på produksjonsdyr eller hund ([naturmangfoldloven § 17a](#)).

	Periode	Oppnådd bestandsmål	Ikke oppnådd bestandsmål	Kongeørn
Betinget kvote for skadefelling	01.06 - 15.02	Rovviltnemnda	Miljødirektoratet	
Vedta bruk av skadefellingskvote	01.06 - 15.02	Statsforvalteren	Statsforvalteren	
Alle fellingsformer, inkl. ekstraordinær skadefelling	Hele året	Miljødirektoratet	Miljødirektoratet	Statsforvalteren
Kvote for lisensfelling JervBjørnUlv i ulvesonenUlv utenfor ulvesonen	10.09 - 15.02 21.08 - 15.10 01.01 - 15.02 01.12 - 31.05	Rovviltnemnda	Miljødirektoratet	
Kvote for gaupejakt	01.02 - 31.03	Rovviltnemnda	Miljødirektoratet	

Tabell 1. Oversikt over fellingsformer, fellings/jaktperioder og myndighet for vedtak.

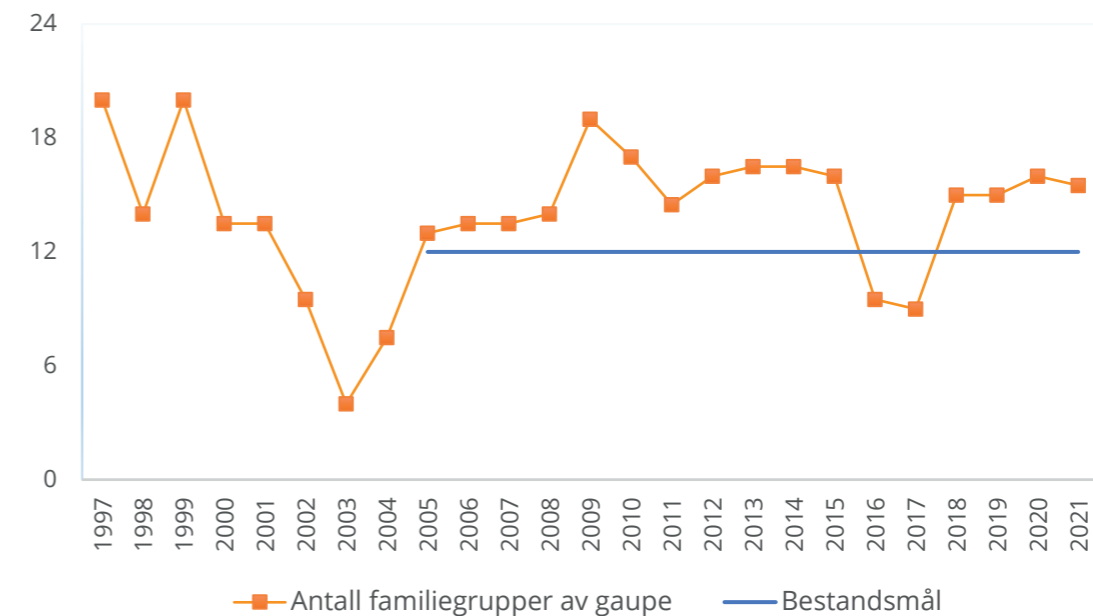
Rovvilt i regionen

- For oppdatert kunnskap om rovviltbestandene, se www.rovdata.no.
- For oppdatering om erstatninger for tap av sau, se www.rovbase.no.

Gaupe

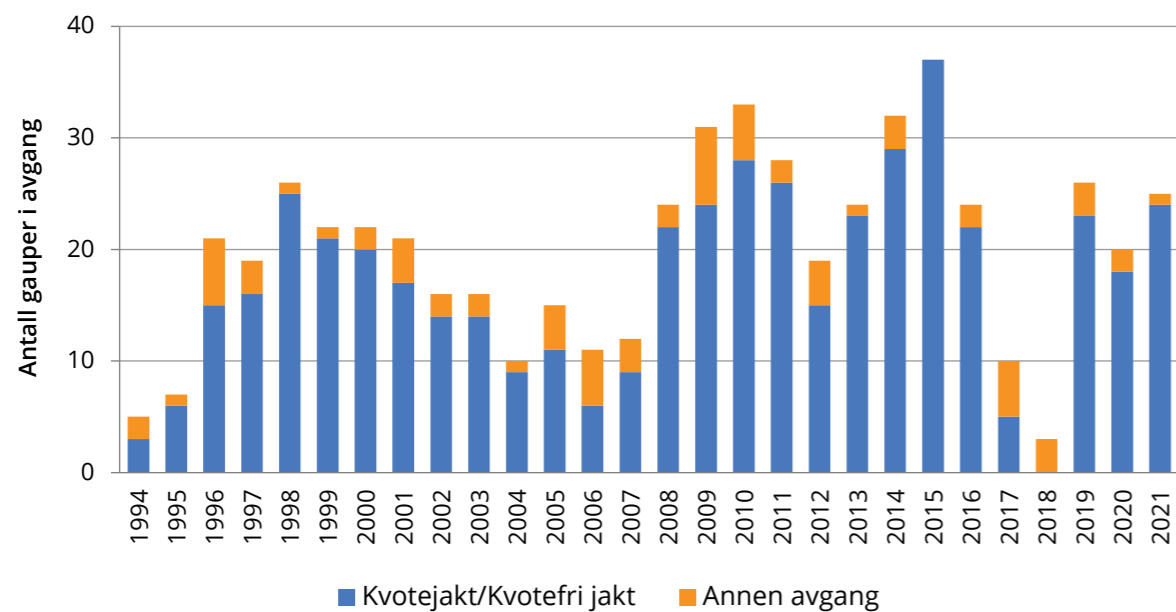
Gaupe er utbredt i store deler av regionen unntatt i høyfjellet. Bestanden var nærmest utryddet, men reetablerte seg på 1980-tallet. Fast bestand og størst tetthet finner vi i skogsområdene i sentrale deler av Telemark og Buskerud. I perioden fra innføringen av nasjonale bestandsmål i 2005 har bestanden, med unntak av i 2016 og 2017, ligget over det fastsatte målet om 12 årlige ungekull i regionen.

På landsbasis ble det registrert 67 familiegrupper i 2021, noe som tilsvarer en bestand på omkring 395 dyr i Norge. Dette er bestandsstørrelsen før jakt i 2021 og før reproduksjonssesongen, og er på samme nivå som året før. For andre år på rad ligger gaupebestanden over det nasjonale bestandsmålet på 65 årlige ungekull. I rovviltregion 2 ble det påvist 15,5 familiegrupper. Bestanden i regionen har vært stabil de siste årene, og gjennomsnittet for perioden 2019-2021 var 15,5 familiegrupper.

Figur 2. Antall registrerte familiegrupper av gaupe i region 2 Sør-Norge 1997–2021. Nasjonalt fastsatt bestandsmål (gjeldende fra 2005) er markert med vannrett linje (12 årlige ungekull). Kilde: NINA/Rovdata.

Gaupebestanden reguleres ved kvotejakt. Uttaket i region 2 har over tid vært betydelig, men variert som følge av svingninger i bestanden. Samlet avgang (jakt og andre dødsårsaker) i region 2 fra 1994 da kvoteregulert jakt ble innført og fram til og med 2021 (1. april), framgår av figur 3.

Figur 3. Antall døde gauper (jakt og annen avgang) registrert i region 2 i perioden 1994-2021. Kilde: [Rovdata](#).

Gaupa har status som sterkt truet (EN) på Norsk rødliste for arter 2021.

Tap av sau til gaupe har gått markert tilbake, og antall sau og lam erstattet som drept av gaupe har de siste årene vært på den laveste siden tusenårsskiftet, se kapittel om *Erstatninger for tap av sau til rovvilt* side 27.

Brunbjørn, jerv og ulv

Den opprinnelige norske bestanden av brunbjørn ble utryddet på 1900-tallet som følge av omfattende jakt over lang tid. Vassfaret på grensen mellom rovviltregionene 2 og 3 var siste skanse for brunbjørnen i Sør-Norge. I perioden 1923-1956 ble det felt ca. 20 dyr i dette området, hvorav halvparten var binner. Funksjonelt sett anses bestanden utryddet på 1930-tallet, og individene som i dag er innenfor Norges grenser, stammer fra Sverige, Finland og Russland.

I en periode fra midt på 1990-tallet og fram til og med 2012 ble brunbjørn påvist nærmest årlig i regionen. Dette var et fåtall langvandrende enslige hanner. De fleste av kjente individer er påvist skutt ved skadefelling eller under lisensfelling, hvorav to i regionen (1998 og 2012). De siste påviste skadene på sau er fra 2012, og det er i ettertid ikke entydig påvist brunbjørn i regionen. Tilsvarende er bare et fåtall registreringer gjort vest for Mjøsa og Gudbrandsdalen. Rundt midten av 1800-tallet var disse vestlige områdene blant de mest bjørnerike i Skandinavia.

Det nasjonale bestandsmålet for brunbjørn er ikke nådd, men rovviltregion 5 (Hedmark) og 6 (Trøndelag og Møre og Romsdal) er i 2020 på det regionale bestandsmålet. I 2020 ble det påvist minimum 150 brunbjørner i Norge (148 året før) ved bruk av DNA-analyser (65 hunner og 85 hanner), mange av dem nær riksgrensene mot øst. Dette er det høyeste antall binner siden oppstarten av den landsomfattende overvåking i 2009. Det er beregnet at det ble født 8,5 kull med unger i 2020.

Brunbjørn har status som sterkt truet (EN) på Norsk rødliste for arter 2021.

Jerven er det største mårdyret i Norge og vi finner den først og fremst i fjellområdene fra Jotunheimen-Rondane og nordover. Jerv opptrer likevel lenger sør, spesielt i Langfjella sør til Setesdal/Ryfylke. I hovedsak er dette streifende hanner, men yngling er påvist nær opptil regionen, sist i 2018 (Suldal). Alle påviste ungekull er tatt ut etter vedtak av Miljødirektoratet.

Tap av sau til jerv har vært beskjedent i rovviltregion 2, og det er ikke erstattet tap siden 2014 (se under Skadeundersøkelser). Skadepotensialet i regionen er imidlertid stort der de viktigste beiteområdene er knyttet til fjellregionen der jerven opptrer hyppigst. I tilgrensende områder i region 1 har det år om annet vært til dels betydelige tap (Rogaland 2016-2017 og tidligere Hordaland 2015-2017). I ettertid er det ikke påvist skader voldt av jerv sør for Filefjell (E16).

Det nasjonale bestandsmålet for jerv i Norge er nådd (39 årlige ynglinger), og i 2021 ble det påvist totalt 60 ynglinger (63 i 2020). I åtte av ynglingene er tisper og/eller valp(ene) tatt ut. Alle rovviltregionene med mål om yngling lå over bestandsmålet, unntatt region 7 (Nordland) og 8 (Troms og Finnmark). Bestanden er beregnet til 386 individer.

Jerven har status som sterkt truet (EN) på Norsk rødliste for arter 2021.

Ulv har over flere år forekommet fåtallig, men regelmessig i regionen, og seinest i beitesesongen 2020. Foreliggende DNA-prøver og felte dyr viser at dette i hovedsak er unge, langvandrende hanner med sørskandinaviske opprinnelse. Imidlertid er tre tisper felt under lisensfelling de siste årene (Siljan 2015, Froland 2016 og Ringerike 2018).

Vinteren 2020/2021 ble fem valpekull påvist i helnorske ulverevir og sju i revir på tvers av riksgrensen mellom Sverige og Norge. Alle er innenfor ulvesonen. To av de helnorske revirene ble tatt ut under lisensfelling i januar 2021.

Ulv har status som kritisk truet (CR) på Norsk rødliste for arter 2021.

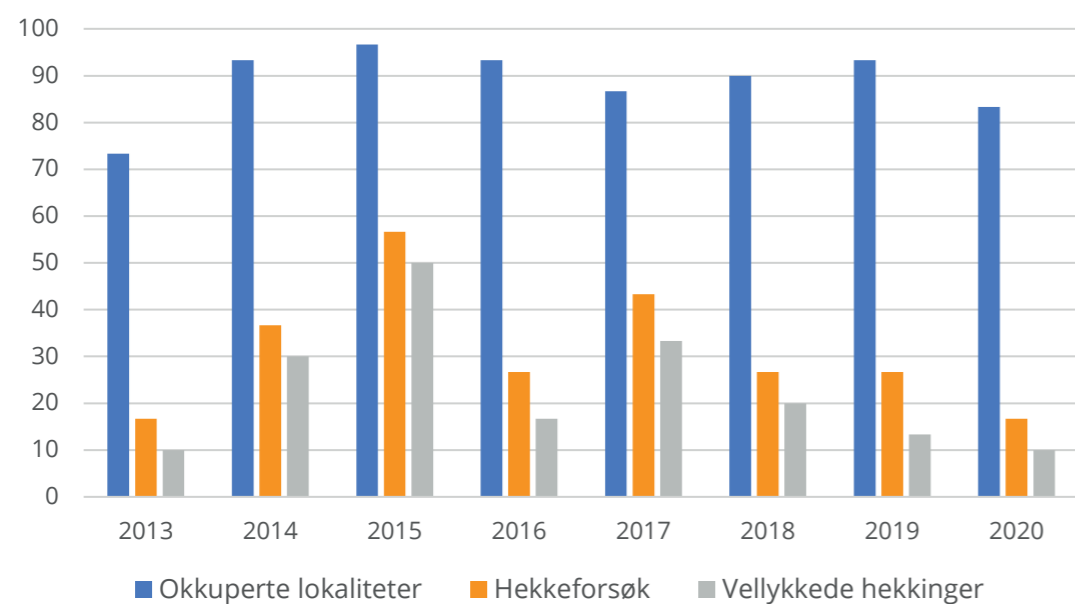
Kongeørn

Kongeørn er den nest største rovfuglen vi har i Norge. Bare havørnen er større. Kongeørnen lever i par som har faste territorier, og arten er utbredt over store deler av landet. Den norske kongeørnbestanden er vurdert som livskraftig og beregnet til 1027 (914-1145) hekkende par i perioden 2015-2019. Bestanden vurderes som stabil og innenfor målet Stortinget fastsatte på 850-1200 hekkende par på landsbasis.

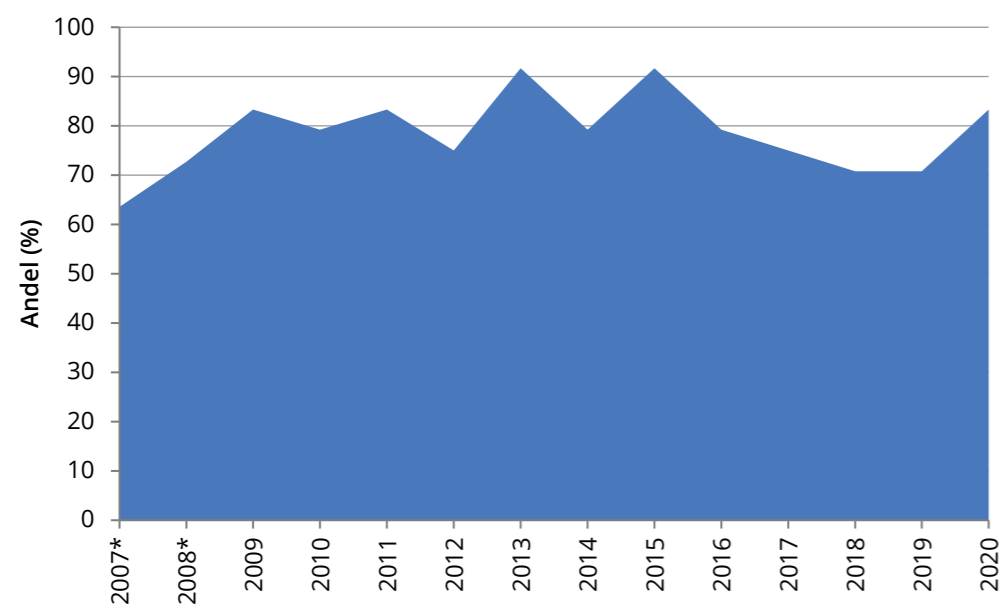
I regionen er kongeørn etablert i alle tre fylkene, først og fremst i fjellnære områder. Basert på kjent forekomst i regionen er det estimert ca. 160 (140-177) hekkende par i perioden 2015-2019. Telemark og Buskerud har flest kjente lokaliteter. Aktiviteten på hekkeplassene kan variere fra år til år, og årlig hekkesuksess varierer også betydelig. Data fra 30 faste lokaliteter i Telemark i perioden 2013-2020 og 24 i Buskerud i perioden 2007-2020 illustrerer dette, jamfør figurene 4-7 på side 16-17.

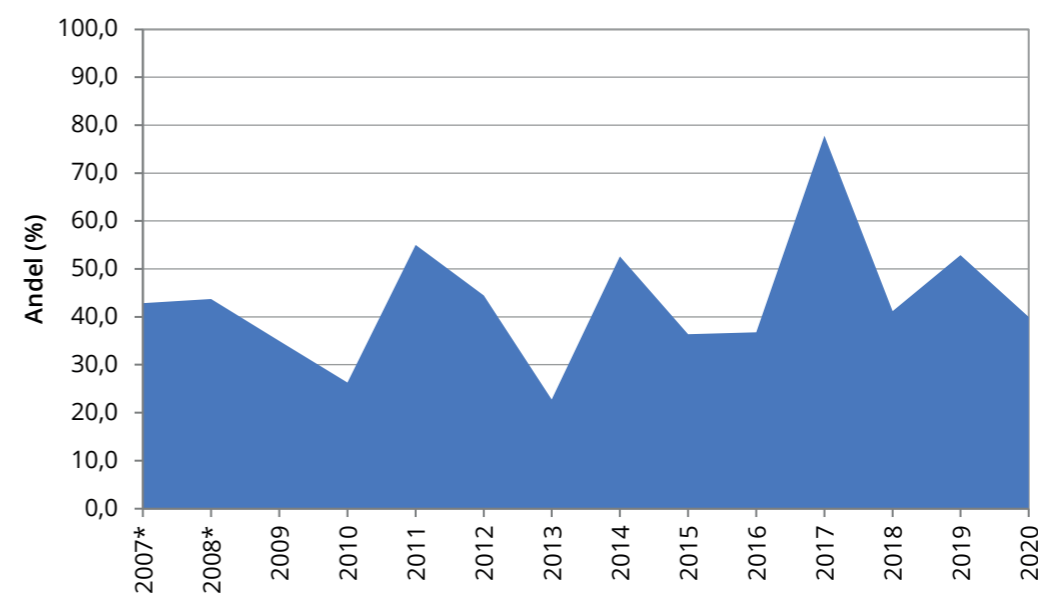
Foto: Svein Roger Dahlen

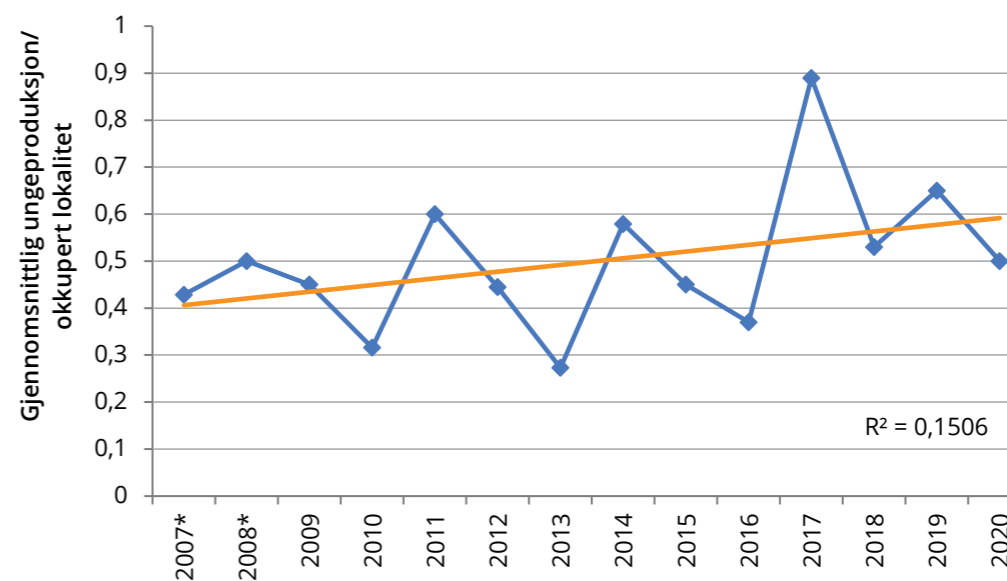
Figur 4. Andel okkuperte lokaliteter (blå), andel lokaliteter med hekkeforsøk (rød) og andel vellykkede hekkinger (grå) hos kongjørn i intensivovervåkingsområdene basert på data fra 30 faste lokaliteter i Telemark i årene 2013-2020. (Kilde: Odd Frydenlund Steen)

Figur 5. Andel okkuperte lokaliteter av kongjørn i et overvåkingsområde i Buskerud i perioden 2007-2020. Omfatter 22 faste lokaliteter i 2007-2008 og 24 i årene etter. (Kilde: Odd Frydenlund Steen)

Figur 6. Andel vellykkede hekkinger av kongjørn i okkuperte lokaliteter i et overvåkingsområde i Buskerud i perioden 2007-2020. Omfatter 22 faste lokaliteter i 2007-2008 og 24 i årene etter. (Kilde: Odd Frydenlund Steen)

Figur 7. Antall flygedyktige unger per okkupert kongjørnlokalitet i et overvåkingsområde i Buskerud i perioden 2007-2020. Området omfatter 22 faste lokaliteter i 2007-2008 og 24 i årene etter. Svart strek indikerer trendlinje for ungeproduksjonen. (Kilde: Odd Frydenlund Steen)

Kongjørn er ikke rødlista og har status som livskraftig (LC).

Tap av sau til kongjørn har vært relativt beskjedent. I perioden 2016-2020 er det i snitt påvist noe over 5 (1-10) årlige skadetilfeller på sau i regionen, hvorav flest i Buskerud. Se kapittel om Skadeundersøkelser side 28.

Beitebruk i regionen

Regionen har verdifulle beiteområder med stor betydning for beitebruksinteressene. Årlig slippes det her om lag 170 000 sau og lam på utmarksbeiter, og det er få utmarksområder som ikke utnyttes til husdyrbeiting.

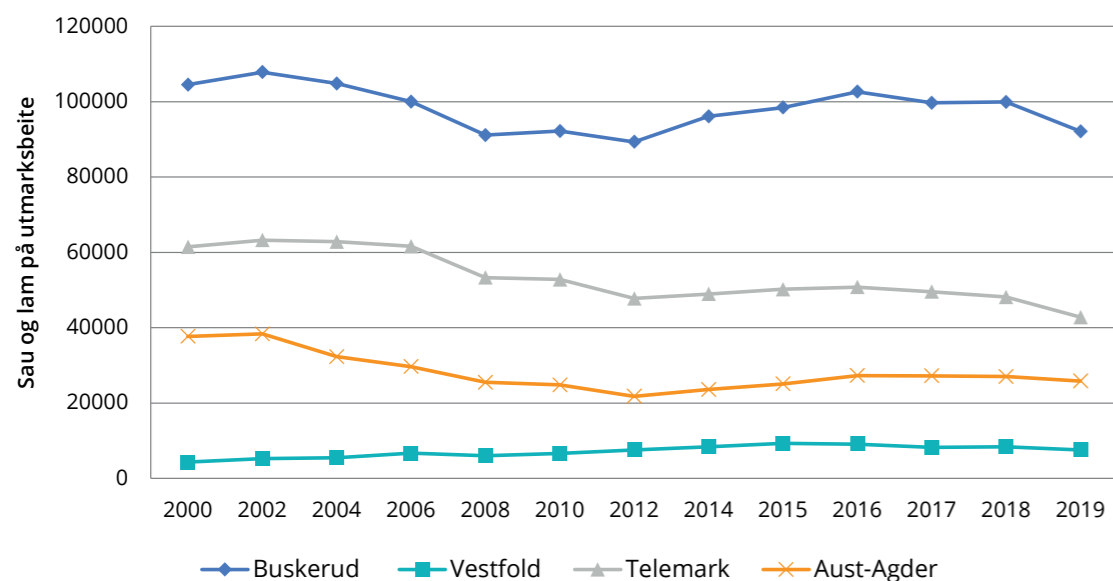
Rundt åtte prosent av sauen som beiter i utmarka i Norge, befinner seg i vår region og over halvparten av disse er i Buskerud. Én av tre sauer i Buskerud er lokalisert til kommunene Ål, Nesbyen, Hol, Nore og Uvdal og Lier. I tillegg har Telemark og Aust-Agder til sammen drøyt 30 000 gjestesauer fra Hordaland, Rogaland og Vest-Agder. Den største andelen finner vi i tidligere Aust-Agder.

Sauebrukene er størst i Buskerud (71 sauer, 1 år og eldre per bruk) og minst i Vestfold (35). Landsgjennomsnittet er 63 søyer, 1 år og eldre, på utmarksbeite per bruk mot 60 i vår region (se tabell 2 under).

	Antall søyer, 1 år og eldre, utmarksbeite	Antall bruk	Antall søyer, 1 år og eldre, utmarksbeite/ bruk	Prosentandel fordelt på tidligere fylker	Viktigste beitekommuner i ulike deler av region 2
Region 2	61 174	1 026	60	100	
Buskerud	32 865	461	71	55	Ål, Hol, Nesbyen, Nore og Uvdal og Lier
Vestfold	3 007	87	35	5	Re, Sandefjord og Larvik
Telemark	15 652	292	54	25	Tokke, Vinje, Hjartdal, Seljord og Fyresdal
Aust-Agder	9 650	186	52	15	Valle, Bygland, Evje og Hornnes og Åmli

Tabell 2. Oversikt over antall driftsenheter og antall sauer ett år og eldre i regionen i 2019. (Kilde: Landbruksdirektoratet, søknader om produksjonstilskudd i jordbruket per 1. oktober 2019). På grunn av sammenslåingen av fylkene, er det vanskelig å finne tilsvarende tall av nyere dato.

I figur 8 under ser vi utviklingen i antall sau og lam på utmarksbeiter i region 2 i perioden 2000 til 2019, fordelt på Buskerud, Vestfold, Telemark og Aust-Agder. Nedgangen i samtlige fylker fra 2018 til 2019 skyldes trolig tørkesommeren 2018 med påfølgende fôrmangel, som igjen førte til at mange husdyrbrukere valgte å redusere besetningsstørrelsen.

Figur 8. Utviklingen i antall sau og lam på utmarksbeiter i region 2 i perioden 2000 til 2019. (Kilde: Landbruksdirektoratet, søknader om produksjonstilskudd i jordbruket per 31. juli fram til og med 2016 og per 1. oktober for årene etter). På grunn av sammenslåingen av fylkene, er det vanskelig å finne tilsvarende tall av nyere dato.

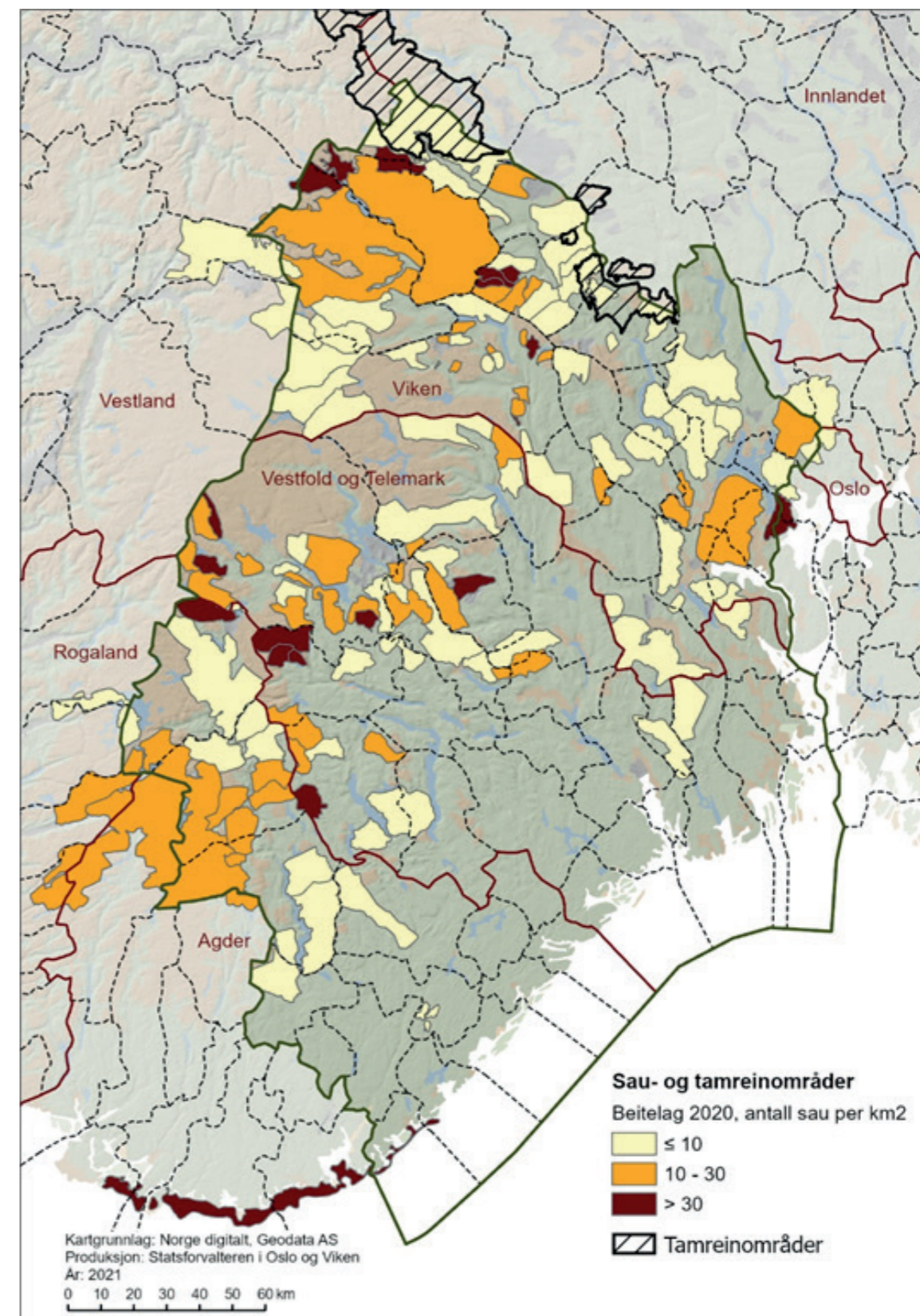
Beiteområdene i regionen og organisert beitebruk

Organisert beitebruk ble satt i gang i 1970 gjennom et samarbeid mellom Landbruksdepartementet og Norsk Sau og Geit. Målsettingen var å legge til rette for mer rasjonell utnytting av utmarksbeitene og redusere tapene. Beitebrukerne er organisert i lag og samarbeider om tilsyn og sanking. Innenfor denne ordningen ble det i 2020 sleppt omkring 136 500 sauer på utmarksbeiter i regionen, fordelt på 31 beitelag i Buskerud, 38 i Telemark, 31 i Aust-Agder og to i Vestfold. Samlet tapsprosent for sau og lam var på 3,5, mens den for lam var 4,1. Dette er det laveste samlede tapsnivået siden 1996, se figur 14 side 25.

Buskerud har flest beitedyr, men det er lange tradisjoner med organisert utmarksbeiting i hele regionen. Beitedyra slippes fritt på fjellbeiter nordvest i Buskerud, i deler av Telemark og Agder og i skogs- og blandingsbeiter i øvrige deler av regionen.

Tilslutningsprosenten i beitelag, som er beregnet ut fra søknader om produksjonstilskudd for totalt antall sau som beiter mer enn 5 uker på utmarksbeiter, varierer mellom fylkene. Oslo og Viken, som Buskerud er en del av, hadde i 2020 en oppslutning på 84 %, Vestfold og Telemark 82 % og Agder 64 %. Det skiller mellom tre ulike kategorier av utmarksbeiter: fjell-, blanding- og skogsbeiter. Fjellbeitene har under 30 % skog, blandingsbeitene mellom 30 og 70 %, mens skogsbeitene består av over 70 % skog.

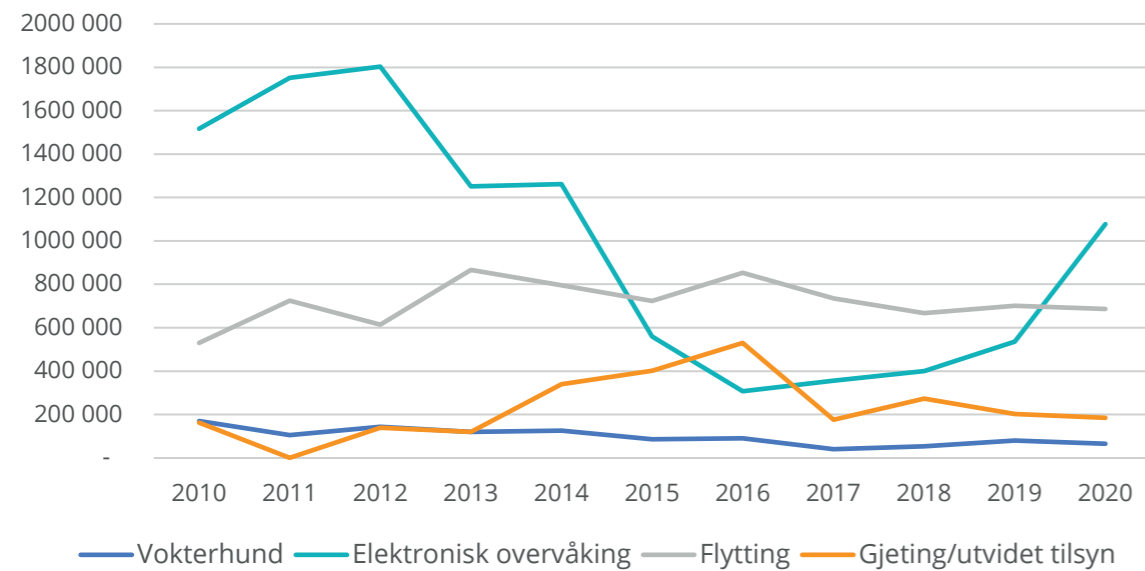
Rundt 70 % av sauene som er med i Organisert beitebruk i Aust-Agder, befinner seg på fjellbeiter og en svært liten andel på skogsbeiter. I Vestfold derimot beiter dyrene i hovedsak på skogsbeiter, mens det i Buskerud og Telemark er et flertall på blandingsbeiter (drøyt 40 %), deretter fjellbeiter (drøyt 30 %) og færrest på skogsbeiter. I Buskerud registrerer vi færre dyr på skogsbeiter som følge av at flere beitebrukere har valgt å flytte besetningene sine til fjellbeiter som et forebyggende tiltak mot rovvilttap. Den samme tendensen ser vi i Telemark.

Figur 9. Utbredelse og tetthet av sau i organisert beitebruk i rowiltregion 2, samt områder med tamrein i region 2.

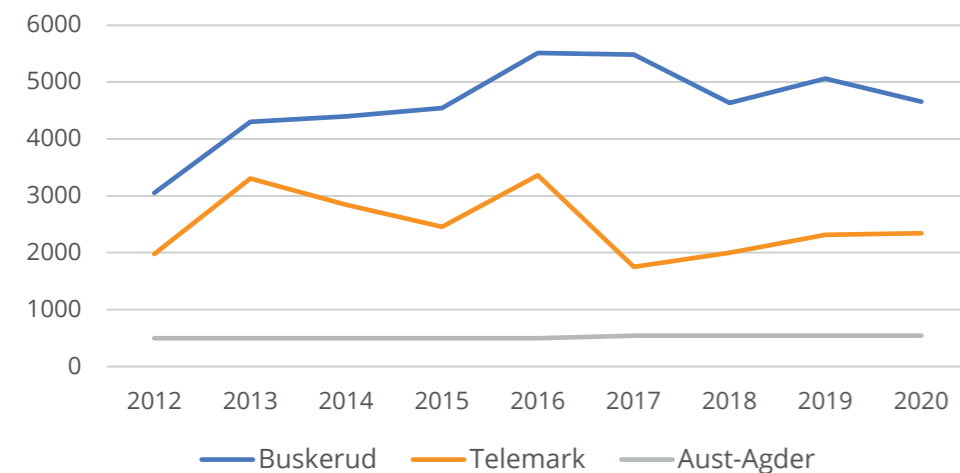
Bruken av forebyggende tiltak mot rovviltskader

Rovviltnemnda blir hvert år tildelt ei økonomisk ramme som blant annet skal dekke tilskudd til forebyggende tiltak mot rovviltskader og konfliktdempende tiltak (FKT) i regionen. Rammen har vært stabil på 2,75 millioner kroner de siste tre årene. De vanligste forebyggende tiltakene i region 2 er bruk av elektronisk overvåking (i all hovedsak ved bruk av radiobjeller), flytting av sau til mindre rovviltutsatte beiteområder, bruk av vokterhund på innmarksbeite og planlagt utvidet tilsyn (se figur 10).

Figur 10. Samlet bruk av tilskudd til de mest brukte forebyggende tiltakene mot rovviltskader på sau i region 2 i perioden 2010-2020.

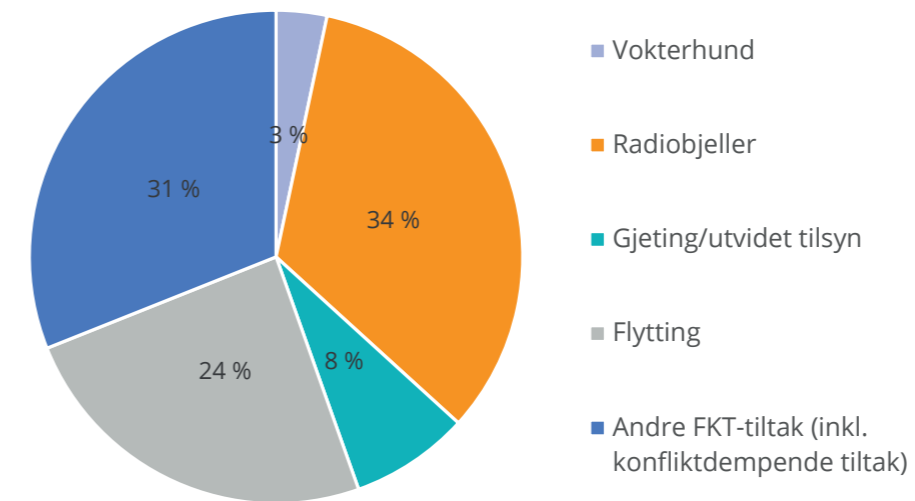
For å hindre tap av sau på rovviltutsatte skogsbeiter i lavlandet i Buskerud og Telemark, blir det årlig flyttet i underkant av 5 000 sauer fra rundt 20 besetninger til fjellbeiter i kommunene Ål, Hol og Hemsedal i Buskerud og 2 300 sauer fra fem besetninger til beiteområdene vest i Telemark hvor faste gjeterere har tilsynsansvar hele beitesesongen. I Aust-Agder flyttes det årlig rundt 500 sauer fra én fast besetning (se figur 11). Tilsyn med beitedyr på utmarksbeite organiseres ellers på beitelagsnivå.

Figur 11. Antall sau og lam i rovviltregion 2 flyttet fra rovviltutsatte skogsbeiter til fjellbeite i perioden 2012-2020. (Kilde: Statsforvalterne i region 2).

Mange beitebrukere har også tilsyn gjennom elektronisk overvåkingsutstyr. Buskerud har ca. 5 000 radiobjeller i bruk, mens Telemark har noen færre. I Aust-Agder er det etablert et eget radiobjellelag.

I årene 2010 til og med 2020 er det brukt nærmere 29 millioner kroner på forebyggende tiltak mot rovviltskader og konfliktdempende tiltak i rovviltregion 2. Fordelingen mellom fylkene er i underkant av 40 % til Vestfold og Telemark (slått sammen til ett fylke fra 2019), vel 50 % til Buskerud og i underkant av 10 % til Aust-Agder.

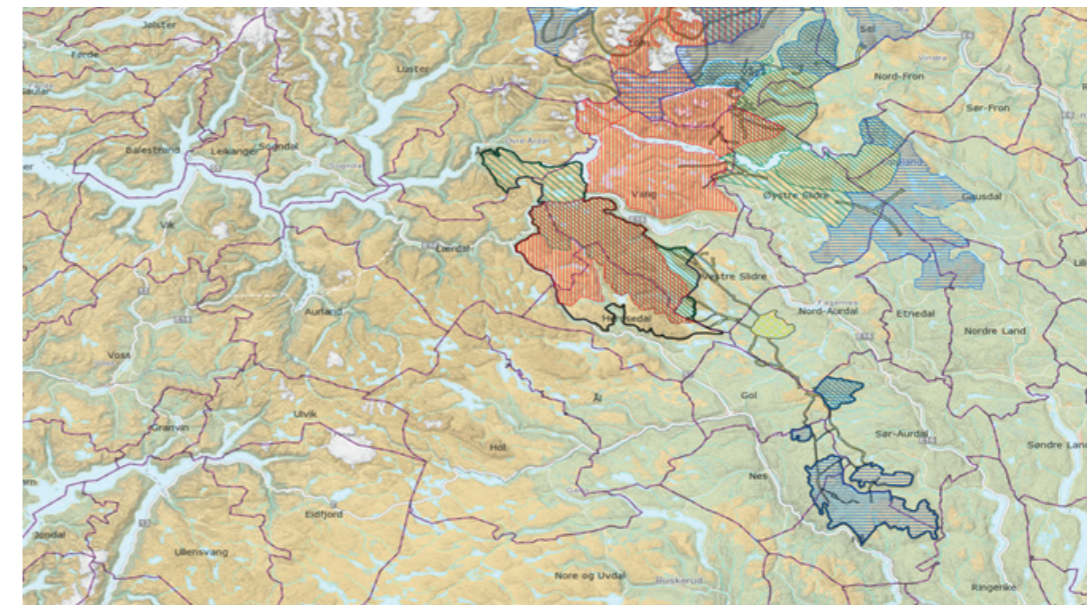

Figur 12. Prosentvis fordeling av tilskudd til forebyggende tiltak mot rovviltskader og konfliktdempende tiltak i perioden 2010-2020 i region 2.

Tamreindrift

Filefjell Reinlag har en vinterflokk på omkring 3000 dyr. Fjellområder øst for Hallingdal i Viken er en del av beiteområdene med barmarksbeiter i Hemsedal kommune og vinterbeiter i Nesbyen og Flå.

Det er bare i mindre grad rapportert om tap knyttet til rovvilt i beiteområdene innen region 2, men spesielt våren 2020 ble det rapportert om og påvist tap av kalver til kongeørn i Hemsedal og tilgrensende områder i region 3.

Figur 13. Utbredelsen av tamreindrift i Sør-Norge (Konsesjonsområdet for Filefjell Reinlag er markert med omriss. Vinterbeite har blå skravur; vår-, sommer- og høstbeite rød skravur). (Kilde: NIBIO - Kilden/Reindrift).

Tilskudd til forebyggende tiltak mot roviltskader og konfliktdempende tiltak

Ved tildeling av midler til forebyggende tiltak skal [FKT-forskriften](#) legges til grunn. Det er også utarbeidet egne kommentarer til forskriften.

På nettsiden til [Statsforvalteren](#) finner du mer informasjon om ordningen. Her er også standardene for fire forebyggende tiltak mot rovdyrskade (bruk av vokterhund i Norge, beredskapsarealer, tidlig nedsanking og oppføring og vedlikehold av rovdyravvisende elektriske gjerder) omtalt. Det finnes flere forebyggende tiltak rettet mot husdyr. [NINA-rapport Vol. 6, nr. 130 fra 2020 om Vurdering av FKT-ordningen](#) slår fast at de mest effektive tiltakene er de som skiller rovilt og bufe i tid og/eller rom. NIBIO anbefaler at alle tiltakene omtalt i rapporten videreføres. De mest aktuelle i roviltregion 2 er:

Flytting av sau fra skog til fjell

Flytting av sau som forebyggende tiltak har god tapsreducerende effekt overfor alle roviltarter, forutsatt at sauene blir flyttet til et lite roviltbelastet beiteområde. Tiltaket forutsetter langsiktighet med hensyn til leieavtaler og tilvenning av sauene til nytt beiteområde.

Roviltavvisende elektriske gjerder - etter gjeldende standard

Roviltavvisende elektriske gjerder kan være et aktuelt tiltak i forbindelse med beredskapsareal. Tiltaket bør prioriteres til besetninger med svært høye, årlige tap til rovilt og ingen andre alternative løsninger. Tiltaket er ressurskrevende, både med tanke på investeringer, oppføring, ettersyn og årlig vedlikehold.

Vokterhund på inngjerdet beite, eventuelt på patrulje i utmark etter gjeldende standard og vokterhundmanual

Vokterhund har meget god effekt på innmarksbeite, mens den har liten tapsforebyggende effekt på patrulje i tett skogsterreng. Patruljeringsmåten kan benyttes i åpne beiteområder som for eksempel på fjellbeiter over tregrensa og for å styrke ordinært tilsyn.

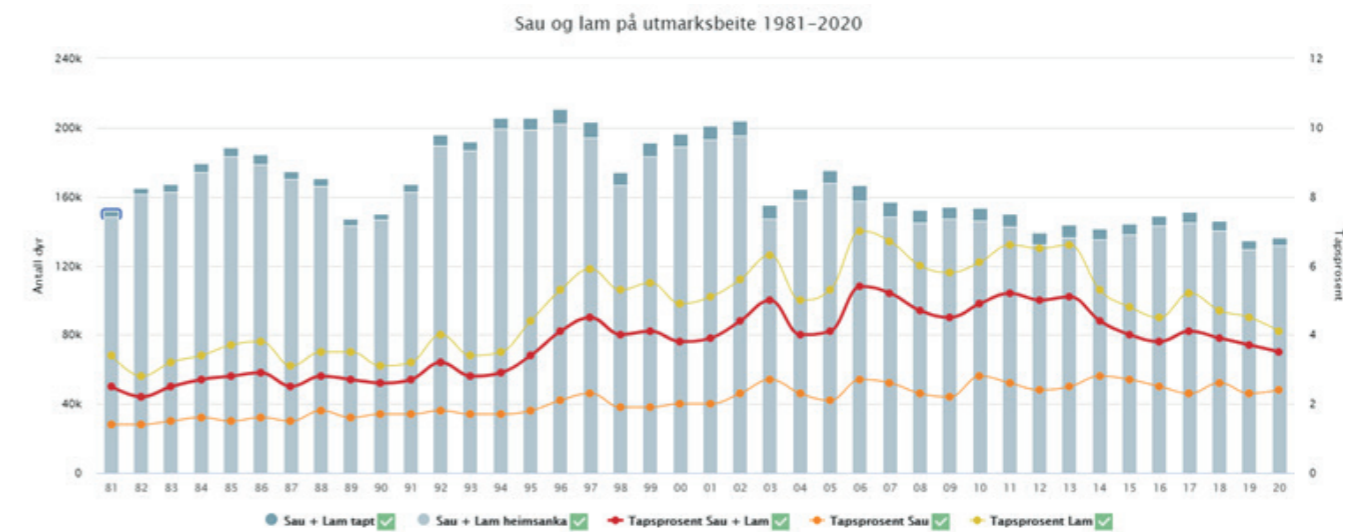
Elektronisk overvåking

Bruk av sporingsutstyr er i mindre grad et tapsforebyggende tiltak, men kan benyttes i områder med årlige lamme- eller søyetap høyere enn normalt for den aktuelle beitetypen og i kombinasjon med utvidet tilsyn. Høy dekning av sporingsutstyr kan bidra til å forebygge videre skade ved at skadesituasjonen oppdages raskt slik at andre tiltak som for eksempel akutt nedsanking og skadefelling kan iverksettes.

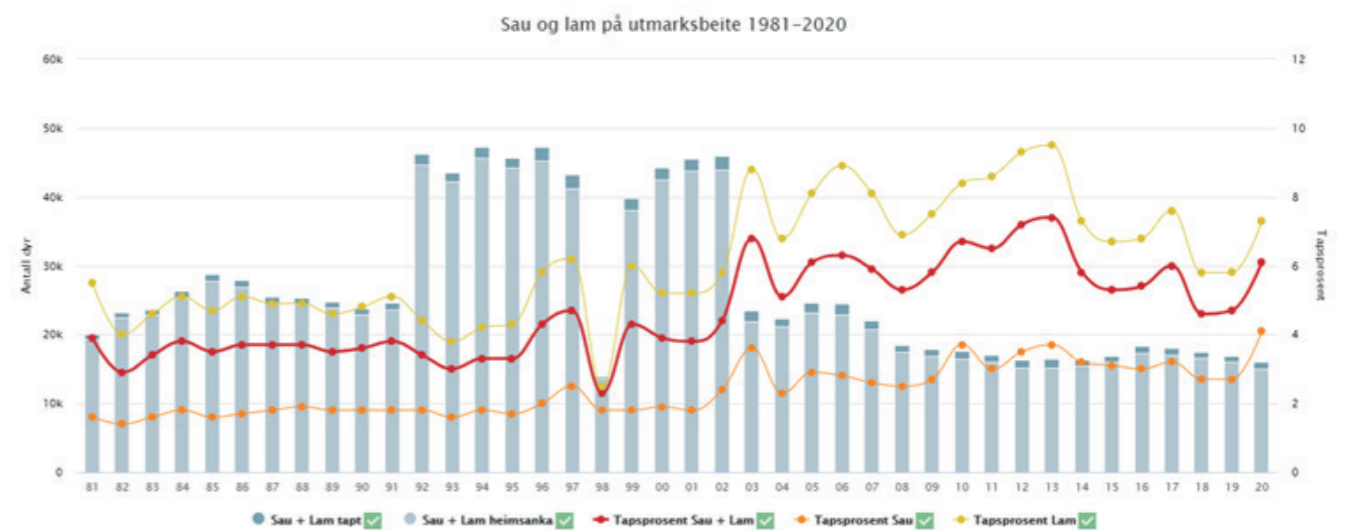
Tap av sau på beite

Utviklingstrekk – 1981-2020

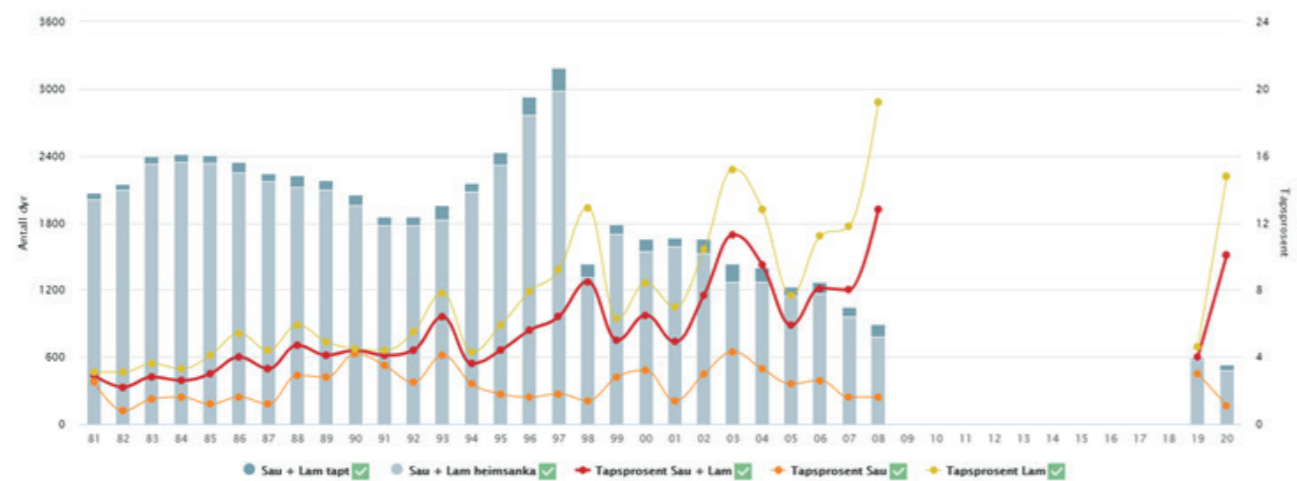
Grafene under viser utvikling av dyretall og tapsprosent for beitelagene i Organisert beitebruk samlet og for hvert av de tidligere fylkene i roviltregion 2 (Aust-Agder, Vestfold, Telemark og Buskerud). Kilde er [NIBIO sin beitestatistikk](#).

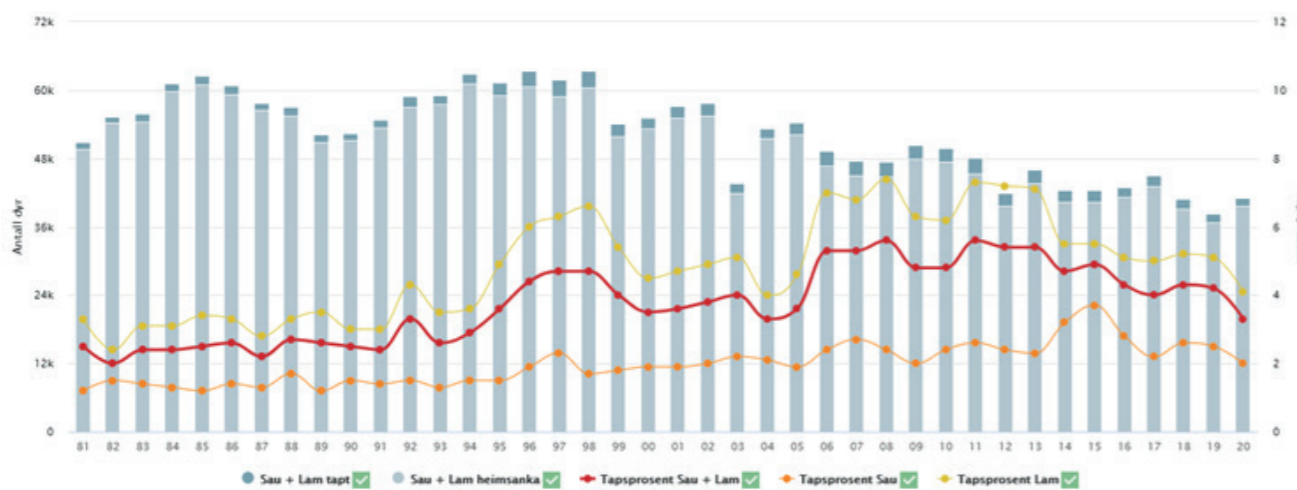
Figur 14. Grafen viser utvikling av dyretall og tapsprosent for beitelagene i Organisert beitebruk for hvert av de tidligere fylkene i roviltregion 2. I 2020 ble det sluppet 136 487 sau og lam på utmarksbeite og samla tapsprosent for sau og lam var 3,5 %, for voksen sau 2,4 % og for lam 4,1 %. Kilde: Beitestatistikk, NIBIO.

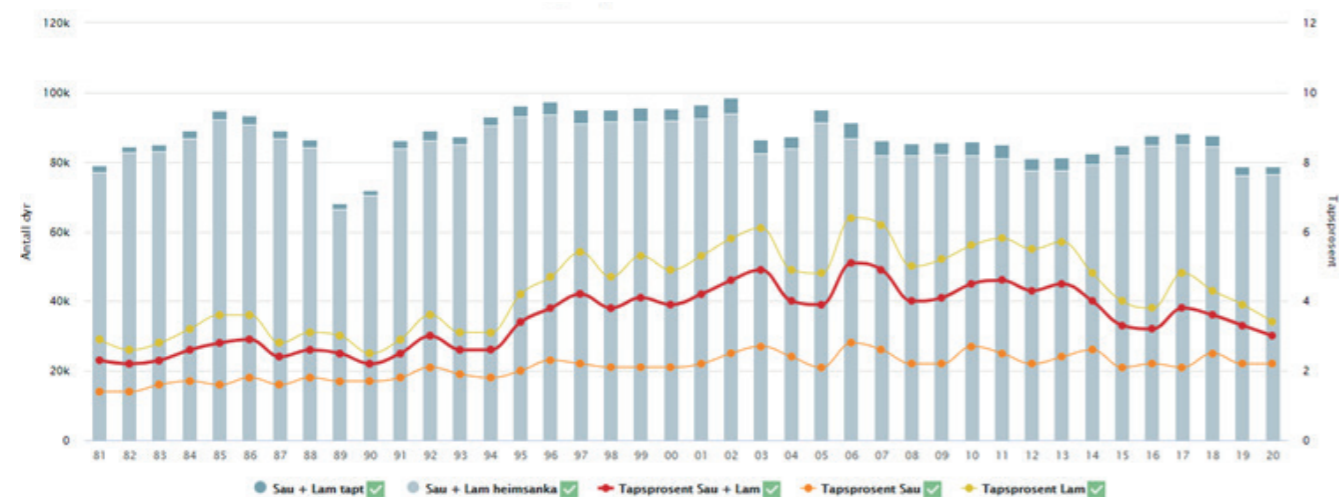
Figur 15. Tall fra Organisert beitebruk 2020 viser at det ble sluppet 16 016 sau og lam på utmarksbeite i Aust-Agder. Samla tapsprosent for sau og lam var 6,1 %, for voksen sau 4,1 % og for lam 7,3 %. Kilde: Beitestatistikk, NIBIO.

Figur 16. Tall fra Organisert beitebruk 2020 viser at det ble sluppet 534 sau og lam på utmarksbeite i **Vestfold**. Samla tapsprosent for sau og lam var 10,1 %, for voksen sau 1,1 % og for lam 14,8 %. Kilde: Beitestatistikk, NIBIO.

Figur 17. Tall fra Organisert beitebruk 2020 viser at det ble sluppet 41 104 sau og lam på utmarksbeite i **Telemark**. Samla tapsprosent for sau og lam var 3,3 %, for voksen sau 2 % og for lam 4,1 %. Kilde: Beitestatistikk, NIBIO.

Figur 18. Tall fra Organisert beitebruk 2020 viser at det ble sluppet 78 833 sau og lam på utmarksbeite i **Buskerud**. Samla tapsprosent for sau og lam var 3 %, for voksen sau 2,2 % og for lam 3,4 %. Kilde: Beitestatistikk, NIBIO.

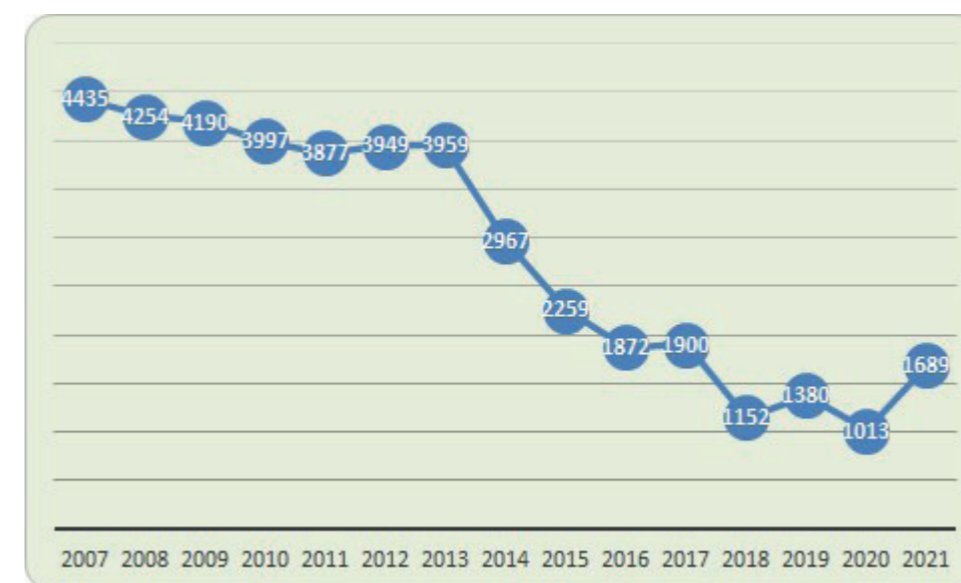
Ulv er en vesentlig årsak til økningen i tapstall i Aust-Agder i 2010, 2013 og 2020. Årsaken til stor variasjon i tapsprosent i Vestfold skyldes lite sau og lav organiseringsgrad. I perioden 2009 til 2019 ble det ikke gitt tilskudd til drift av organiserte beitelag i Vestfold. Etter at Vestfold og Telemark ble slått sammen i 2019, ble det igjen åpnet for dette som del av de regionale miljøtilskuddene i jordbruket (RMP) (se figur 16).

Erstatninger for tap av sau til rovvilt

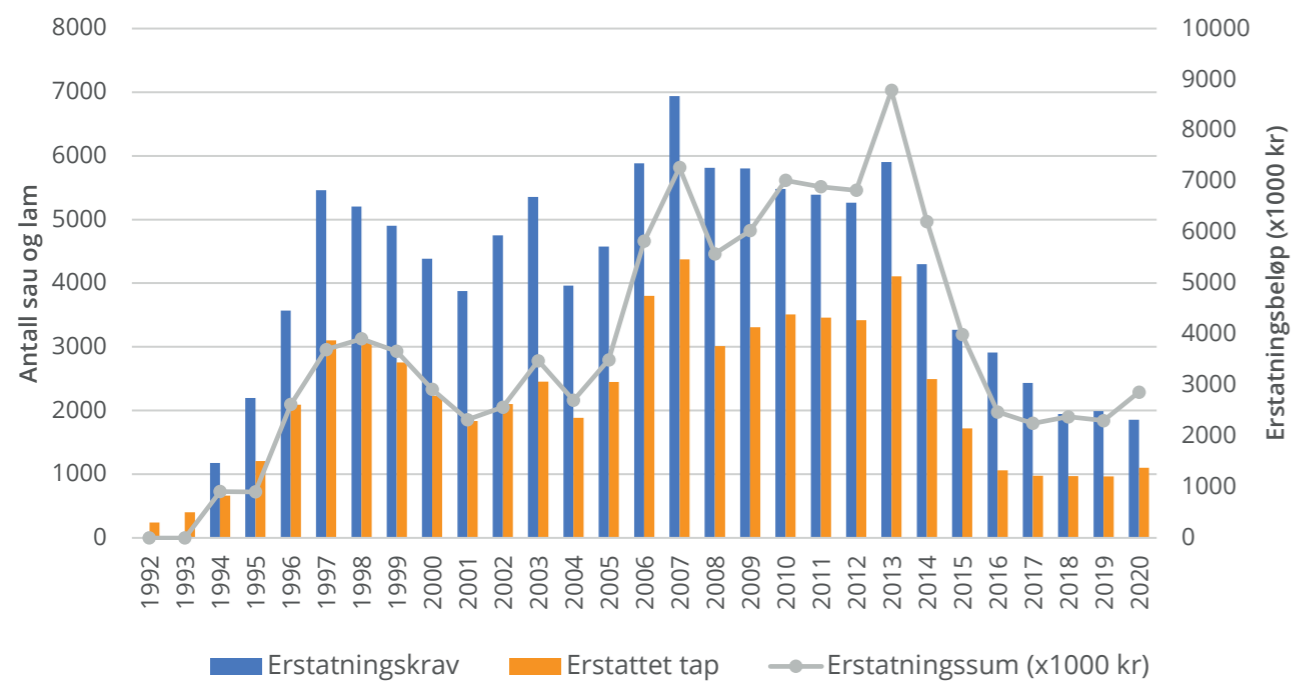
Dyreeier har en lovfestet rett til full erstatning i de tilfellene der det kan dokumenteres at gaupe, jerv, brunbjørn, ulv eller kongeørn er årsak til tap av husdyr eller tamrein. Dyreeier plikter å innrapportere tap ved mistanke om fredet rovvilt og SNO er ansvarlig for skadeundersøkelsene. All informasjon rapporteres i Rovbasen og danner grunnlaget for statsforvalternes saksbehandling.

Antall sau og lam som er søkt erstattet som drept av fredet rovvilt er betydelig redusert i regionen siden «toppåret» 2007 og var i 2020 det laveste siden 1994 (se figur 19 og 20). Gitte erstatninger viser tilsvarende utvikling (se figur 20), og det samme gjelder for skadetilfeller der SNO har påvist rovvilt som skadevolder (se figur 22).

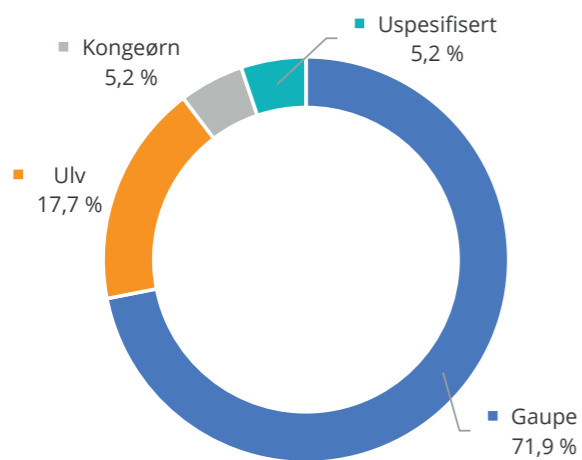
I perioden 2016 til 2020 er det behandlet 543 søknader om erstatning for tap av husdyr (i all hovedsak sau) i regionen. I samme periode ble det utbetalt 12,3 millioner kroner i erstatning. Tilsvarende i femårs-perioden 2012-2016 er 1050 søknader og 32,7 millioner kroner. Samlet sett utgjør tap til gaupe siste fem årene 72 % av erstatningene. Tilsvarende for ulv er 18 % og kongeørn 5 %. Om lag 5 % av erstatningene er gitt som uspesifisert fredet rovvilt (se figur 21). Det er ikke påvist eller erstattet tap til brunbjørn siden 2012 (Flå og Nesbyen) eller jerv siden 2017 (Bykle).

Figur 19. Antall sau og lam som er søkt erstattet som tappt til gaupe i forvaltningsregion 2 i perioden 2007-2021. (Kilde: Rovbase).

Figur 20. Antall sau og lam søkt erstattet og erstattet som tap til rovwilt, samt erstatningsbeløp, i rovwiltregion 2 i perioden 1992 – 2020 (Kilde: Rovbase).

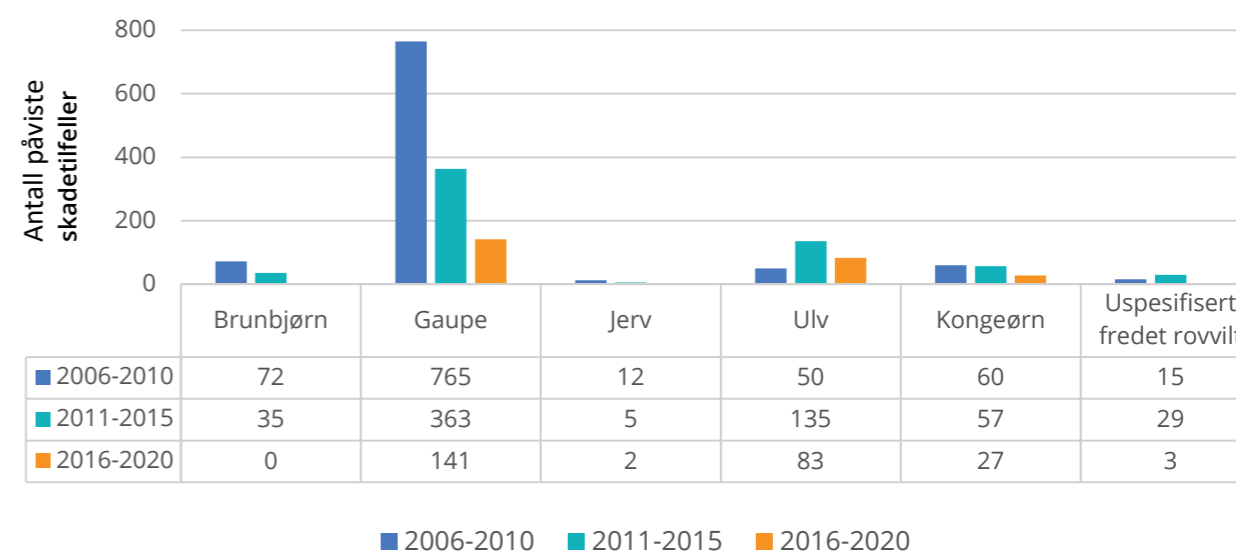

Figur 21. Erstatninger for tap til rovwilt i perioden 2016-2020 fordelt på skadevolder (Kilde: Rovbase).

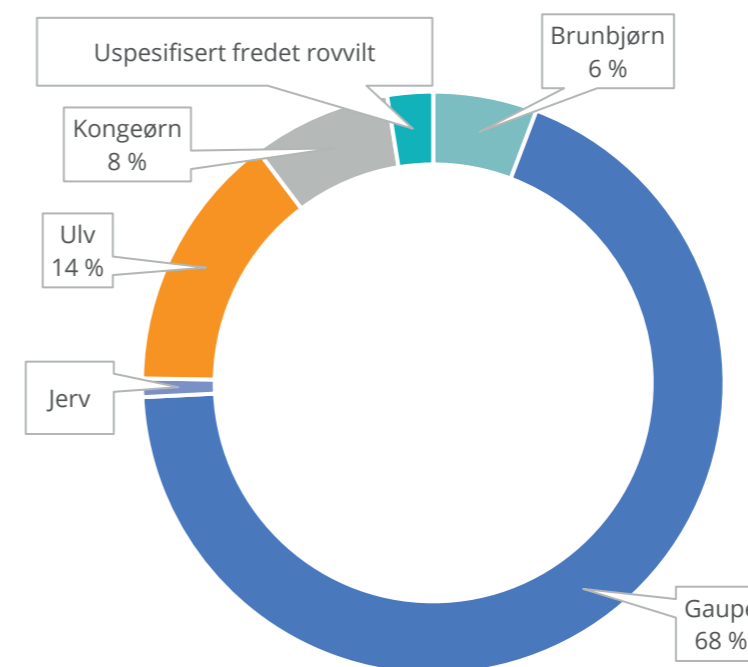
Skadeundersøkelser

Et vilkår for å få erstattet tap av husdyr til rovwilt er at dyreeier har bidratt til å oppdage tap så tidlig som mulig, og at funn av skadde eller døde dyr der fredet rovwilt mistenkes som skadegjører umiddelbart blir meldt til Statens naturoppsyn for vurdering av årsak. Vurderingene er et viktig beslutningsgrunnlag i behandlingen av søknader om erstatning.

Antall innmeldte og registrerte skadetilfeller i perioden 2006-2010 var totalt på over 1 300, mens det i femårsperioden 2016-2020 var drøyt 600 tilfeller. Tilfellene der Statens naturoppsyn påviste (dokumentert eller antatt) fredet rovwilt som skadegjører ble også vesentlig redusert. Se figur 22. Gaupe er største skadegjører på sau og utgjør nærmere 70 % av alle påviste rovwiltskader.

Figur 22. Utvikling i antall undersøkte skadetilfeller der rovwilt er påvist (dokumentert eller antatt som skadegjører) i region 2 i femårsperioden fra 2006-2020 (Kilde: Rovbase).

Figur 23. Skadetilfeller påvist som rovwiltskade i perioden 2006-2020 fordelt på skadegjører. (Kilde: Rovbase)

Rovvilt og andre samfunnsinteresser

Rovvilt har en naturlig plass og viktig funksjon i naturen. Innen rammen av vedtatte bestandsmål og fordeling av disse til ulike rovviltregioner, vil rovviltet som toppredatorer ha stor betydning for det økologiske samspillet der de forekommer i faste reproduserende bestander.

Å leve med rovdyr

Tilstedeværelse av rovvilt påvirker folk på forskjellige måter. Noen vil se på rovvilt som et positivt element i naturen, mens andre reagerer med usikkerhet eller frykt. Størst innvirkning synes dette å ha på bruken av utmarka i rekreasjonssammenheng og da først og fremst knyttet til forekomst av ulv og brunbjørn. Selv om det ikke er mål om å ha reproduserende bestander av disse artene i region 2, vil enkeltindivider og streifdyr erfaringsmessig forekomme regelmessig. Spesielt vil individer som forårsaker skader på husdyr, eller opptrer nær bebygde områder over tid, ha oppmerksomhet og kunne skape usikkerhet og frykt i deler av befolkningen. Frykt vil trolig ikke være noe utbredt problem for regionen under ett, selv om det er reelt for de som opplever det.

For mange er intakt natur og tilstedeværelse av rovvilt et positivt element som kan gi rike naturopplevelser. Flere undersøkelser viser at et flertall av befolkningen er positive til store rovdyr.

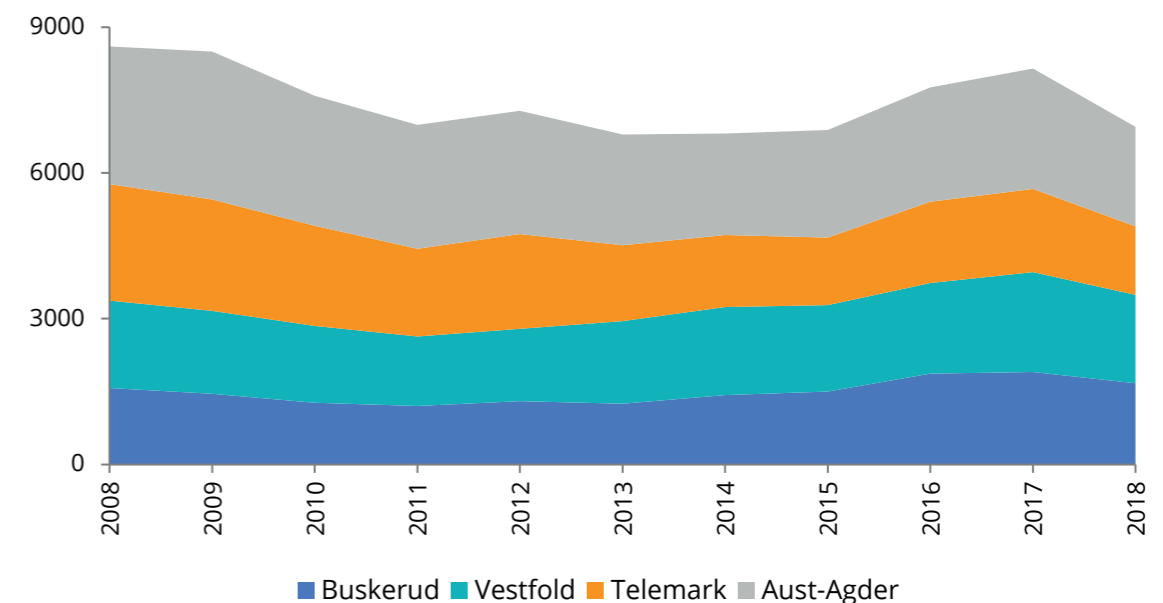
Rovvilt har derfor et potensiale i reiselivssammenheng. Videre er det stor interesse for jakt på store rovdyr. Jakt på gaupe er et aktivum, spesielt for lokale jaktmiljøer i regionen. Jegere er et viktig og sentralt ledd i å forvalte gaupebestanden, men gjennom lisensfelling også i uttak av andre arter når det er fastsatt kvoter.

Rådyr – byttedyr for gaupe og jaktressurs for jegeren

Hjortevilt er viktige og naturlige byttedyr for store rovdyr. Hvor stor effekt rovdyra har på hjorteviltbestandene, vil avhenge av rovvilttetthet og tetthet og tilvekst i hjorteviltbestandene. I Norge er tettheten og tilveksten av hjortevilt i dag historisk høy, mens tettheten av rovvilt er lav. Lokalt vil påvirkningen likevel kunne gi redusert tilvekst av hjortevilt og reduserte jaktkvoter med påfølgende konflikter med jaktinteressene.

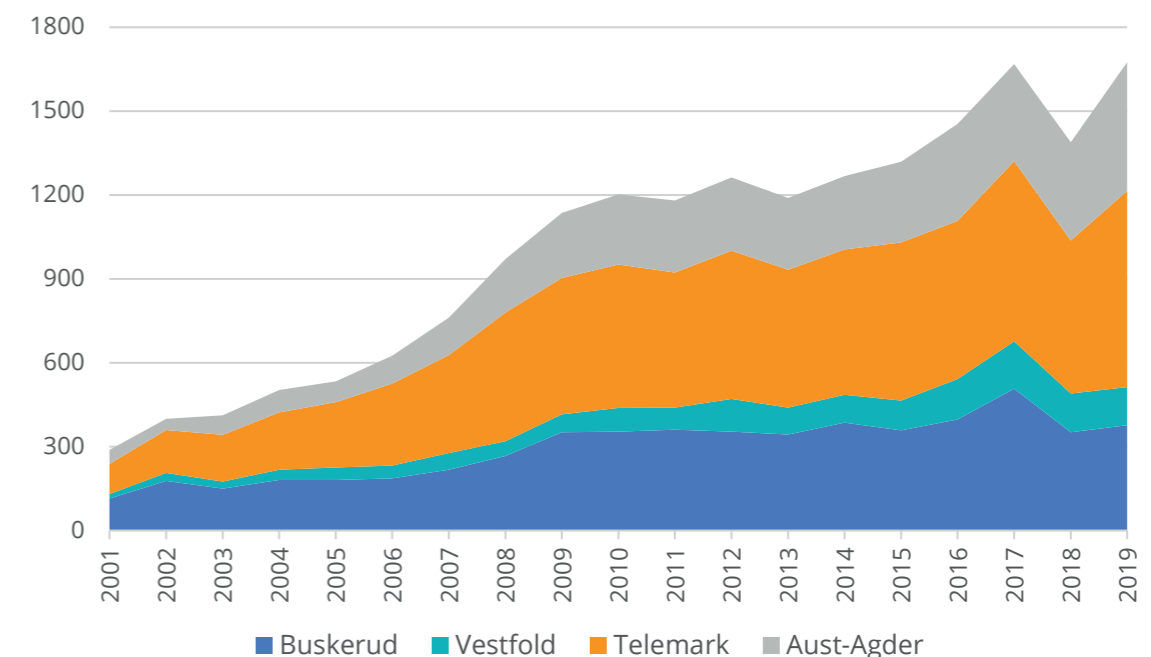
Rådyr er det naturlige og viktigste byttedyret for gaupe i regionen. En etablert gaupebestand vil kunne påvirke byttedyrbestanden både gjennom direkte uttak (dødelighet) og indirekte kostnader ved endra atferd (risikoeffekter). Områder i innlandet hvor tettheten og tilveksten av rådyr er lav, er gaupas uttak av rådyr høyt og påvirkninger derfor størst. I en undersøkelse i Hallingdal (2006-2011) med stabilt lav rådyrbestand, tok gaupe i snitt flere rådyr enn det årlige jaktuttaket. I lavereliggende og kystnære deler av regionen med høyere tetthet og tilvekst av rådyr, tar gaupe en langt lavere andel av bestanden. Potensielt jaktuttak vil derfor i mindre grad bli påvirket av gaupe i disse områdene.

Undersøkelser og fellingsstatistikk viser at rådyrbestanden til vanlig svinger mye og kan bli vesentlig redusert etter snørrike vintre. Inntektsgrunnlaget for grunneiere ved utleie av jaktrettigheter vil derfor i en del områder kunne påvirkes negativt ved redusert tilvekst, både som følge av gaupe og andre naturlige og varierende påvirkninger. Antall felte rådyr i region 2 er i dag på et noe lavere nivå enn toppårene på 1990-tallet og viste en nedadgående tendens gjennom 2000-tallet. Likevel er rådyrbestanden fortsatt på et historisk høyt nivå, selv om gaupe er reetablert i regionen og rødrevbestanden er fullt tilbake etter skabbepidemien på 1980- og 1990-tallet. De siste ti årene har bestanden vært relativt stabil eller igjen dels vært i vekst.

Figur 24. Antall felte rådyr i perioden 2008 – 2018 fordelt på fylker i region 2. (Kilde: Statistisk sentralbyrå/www.ssb.no).

Både utbredelsen og bestanden av hjort har økt i regionen. Antall felte dyr har økt fra under 300 i 2001 til nærmere 1700 i 2019. Lokalt vil derfor også hjort kunne være et viktig byttedyr for gaupe.

Figur 25. Antall felte hjort i perioden 2001-2019 fordelt på fylker i region 2. (Kilde: Statistisk sentralbyrå/www.ssb.no).

Mål for forvaltningen

Målsetting

- Rovviltnemnda vil basere forvaltning på de til enhver tid gjeldende bestandsmål, regler og sentralt fastsatte føringer for forvaltningen.
- Rovviltnemnda ønsker å ha en normalisert, konfliktdempende og forutsigbar forvaltning av rovvilt.
- Rovviltnemnda ønsker at belastningen for landbruket (saueneeringen) blir lavest mulig.
- Rovviltnemnda ønsker også å redusere potensialet for konflikter med andre samfunnsinteresser og brukere av utmark, men samtidig være åpen for at rovvilt også er en ressurs og naturlig del av faunaen.

Strategier og tiltak

Overordna strategier

Rovviltnemndas mål for rovviltforvaltningen søkes løst gjennom:

1. Aktiv forvaltning med kvotejakt og lisensfelling dersom bestandsforholdene tilsier det.
2. Legge til rette for god og rask håndtering av akutte skadesituasjoner, herunder god tilgjengelighet gjennom vakt- og beredskapsordninger.
3. En langsiktig og strategisk bruk av økonomiske virkemidler for å;
 - a. redusere risikoen for skader
 - b. tilby hensiktsmessige tiltak når skader har oppstått
 - c. dele og alminneliggjøre kunnskap om rovvilt og adferd
 - d. bedre kunnskapsgrunnlaget der dette er hensiktsmessig.
4. Bidra til økt kunnskap om rovvilt og formidling av kunnskap om rovvilt og rovviltforvaltning til allmennheten.
5. Bidra til forståelse for at rovvilt (gaupe og kongeørn) har en viktig økologisk funksjon i naturen og kan være en ressurs for regionen.

Strategier og tiltak - gaupe

I forvaltningen av gaupe vil rovviltnemnda legge til grunn følgende:

- Bestanden skal ligge så nær bestandsmålet som mulig, men forvaltes slik at det nasjonalt fastsatte bestandsmålet nås årlig og med en sammenhengende bestand i områdene der det er mål om yngling.
- Forvaltningen skal differensieres med vekt på dagens beitebruk (sau) og slik at gaupe sikres en naturlig og sammenhengende utbredelse i regionen, også sett i forhold til utbredelse, bestandsmål og differensiert forvaltning i tilgrensende rovviltregioner.
- Kvotejakt og en årlig og dynamisk fordeling av kvoter basert på tapsstatistikk (sau), beiteomfang og kunnskap om bestandsforholdene, skal bidra til å redusere tap av husdyr.

For fastsetting av kvote, kvotefordeling og administrasjon under jaktperioden legger rovviltnemnda følgende føringer til grunn:

- Kvoten skal settes og ev. fordeles på jaktområder ut fra skadebildet på husdyr og bestandssituasjonen i regionen, herunder forekomsten av familiegupper. For å sikre at bestanden når bestandsmålet påfølgende år, skal det normalt fastsettes en begrensning i antall voksne hunngauper eldre enn ett år som kan felles. Det skal årlig vurderes tiltak for å sikre best mulig uttak, herunder å unnta familiegupper som opptrer i lag fra tillatelsen i hele eller deler av jaktperioden, fordeling av kvote på jaktområder og andre aktuelle tiltak som kan bidra til best mulig måloppnåelse og samtidig legge til rette for en human og forsvarlig jaktutøvelse.

- I områder der det ikke er noe mål om yngling av gaupe («bufferonen»), skal størrelsen på kvotene i utgangspunktet ikke være begrensende for uttaket. Dersom bestandssituasjonen tilsier det, skal hunndyrkvoten normalt ikke gjelde i beiteprioritert område i Aust-Agder.
- Når bestandsmålet er nådd og situasjonen ellers tilsier det kan det åpnes for kvotefri jakt i beiteprioritert område.
- Statsforvalterne administrerer kvotejakta i sine respektive fylker, men skal søke samarbeid og felles ordninger til beste for jaktutøvelsen og fellingsresultatet, herunder redusere faren for å overskyte kvoten.
- Endringer i fordeling av kvoten og jaktområder, og eventuell tildeling av ufordelt kvote under jakta, gjøres av sekretariatet i samråd med nemndas leder og berørte statsforvaltere. Til grunn for vurderinger skal være den til enhver tid gjeldende status under jakta (kjønn/alder og geografisk spredning på felte dyr) og løpende kunnskap om bestandsforholdene.

Strategier og tiltak - brunbjørn, jerv og ulv

I forvaltningen av brunbjørn, jerv og ulv vil rovviltnemnda legge til grunn følgende:

- Det skal ikke etableres yngling i regionen, men streifdyr må forventes, også i områder som er viktige for beitedyr.
- Etablering av revirhevdende individer skal hindres, og terskelen for uttak skal være lav også utenom beitesesongen der skadepotensialet er stort.
- Lisensfelling skal vurderes årlig for alle artene med grunnlag i forekomst og skadeomfang sist beitesesong. Det skal åpnes for lisensfelling dersom det foreligger indikasjoner på eller kan forventes forekomst i regionen. Erfaringer med artenes vandringspotensiale og tidligere forekomst skal vektlegges. For ulv skal kunnskap om eventuelle individer med særlig viktig genotype (finskrussisk opphav) vektlegges og ved slik forekomst av særskilt viktige individer i regionen skal det normalt ikke åpnes for lisensfelling uten særskilte tiltak.

Strategier og tiltak - kongeørn

Rovviltnemnda har ingen direkte rolle i forvaltningen av kongeørn, men legger følgende til grunn:

- Bestanden skal opprettholdes på dagens nivå og med dagens utbredelse, og skal kunne ha en naturlig utvikling dersom ikke skadesituasjonen tilsier noe annet.
- Hekkelokaliteter for kongeørn skal ivaretas gjennom arealforvaltningen (plan- og bygningsloven) og hensyn ved utøvelse av skogbruks- og anleggsvirksomhet og annen naturbruk og ferdsel.

Foto: Svein Roger Dahlen

Arealsonering og forvaltningsområder

I følge [St.meld. nr.15](#) (2003-2004), Rovvilt i norsk natur, og [forskrift om forvaltning av rovvilt](#), skal rovviltnemnda i den enkelte region legge vekt på en langsiktig geografisk differensiering som innebærer et best mulig skille mellom beitedyr og faste forekomster av rovvilt basert på avveining av de kryssende hensyn som skal ivaretas. For ulv er et slikt forvaltningsområde allerede bestemt på nasjonalt nivå og innebærer at ulven skal prioriteres innenfor dette området. I forvaltningen av de andre rovviltartene er de nasjonale bestandsmålene fordelt på regionene og det er opp til rovviltnemndene å bestemme hvilke områder hvor det ut fra dette skal være ulike forvaltningsregimer.

Arealsonering innebærer at det foretas en inndeling av regionen i områder med noe ulik virkemiddelbruk. Hensikten er å bidra til en langsiktig og målrettet strategi for rovviltforvaltningen som kan gi lavere tap av husdyr som følge av rovvilt. Det innebærer at forskjellige interesser, som hensynet til beitedyr, utmarksnæring og rovvilt, prioriteres ulikt innen geografisk avgrensede områder.

I region 2 er arealsonering begrenset til forvaltningen av gaupe som eneste art med bestandsmål. For brunbjørn, jerv og ulv er hele regionen å anse som beiteprioritert område. For kongeørn er det ikke tallfestet nasjonale mål for antall hekkinger innenfor den enkelte region, og det er ikke lagt opp til arealsonering eller aktiv bestandsregulering i forvaltningen.

Iverksetting av tiltak, tildeling av midler, kvotefastsettelse og skadefelling av rovvilt skal bidra til å skape en forvaltningsmessig forskjell innenfor og utenfor prioriterte rovviltområder. Rovviltforvaltningen i region 2 bør i størst mulig grad legge til rette for å oppnå bestandsmålene for gaupe innenfor fastsatte prioriterte områder i henhold til dette.

Hovedutfordringene i regionen er:

- Vid utbredelse av gaupe og omfattende bruk av utmarka til saubeite.
- Omfanget av tap av sau til rovvilt (gaupe) i utsatte skogsbeiter.
- Ytterkant av gaupas utbredelsesområde og geografisk beliggenhet mellom forvaltningsregioner med og uten nasjonalt fastsatte mål om ynglinger av gaupe.

Forvaltningen skal over tid være mest mulig forutsigbar for alle som er involvert. Gaupa skal forvaltes innen arealer egnet for gaupe og slik at arealer i sørvest (deler av tidligere Aust-Agder) som grenser til områder uten mål om yngling av gaupe i tilgrensende region 1 Vestlandet prioriteres for beitedyr.

Innen området med mål om yngling skal byrdefordelingsprinsippet gjelde, men likevel slik at det legges vekt på viktige beiteområder for sau og en sammenhengende utbredelse av gaupe med tilgrensende naboregioner i nord (region 3) og øst (region 4).

Rovviltnemnda legger til grunn følgende kriterier for geografisk inndeling av regionen i yngleområde for gaupe og prioriterte beiteområder:

- Forekomst og utbredelse av gaupe i regionen i dag.
- Tetthet og omfang av sau på utmarksbeite, samt beitegrunnlaget.
- Bestandsmål og arealsonering i naboregioner.
- Hvilke tiltak som er realistiske å gjennomføre i ulike områder i forhold til økonomiske og juridiske virkemidler.

Den nasjonale rovviltpolitikken medfører også utfordringer i forhold til andre viktige samfunnsinteresser og -mål, for eksempel i forhold til jaktutøvelse, utmarksnæring, dyrevelferd og friluftsliv. Det blir viktig å minimere konflikter også på disse områdene. Dialog med lokale aktører, gjensidig informasjons- og kunnskapsoppbygging, deltakelse i bestandsregistrering mv. vil være viktig for å finne løsninger på eventuelle problemer.

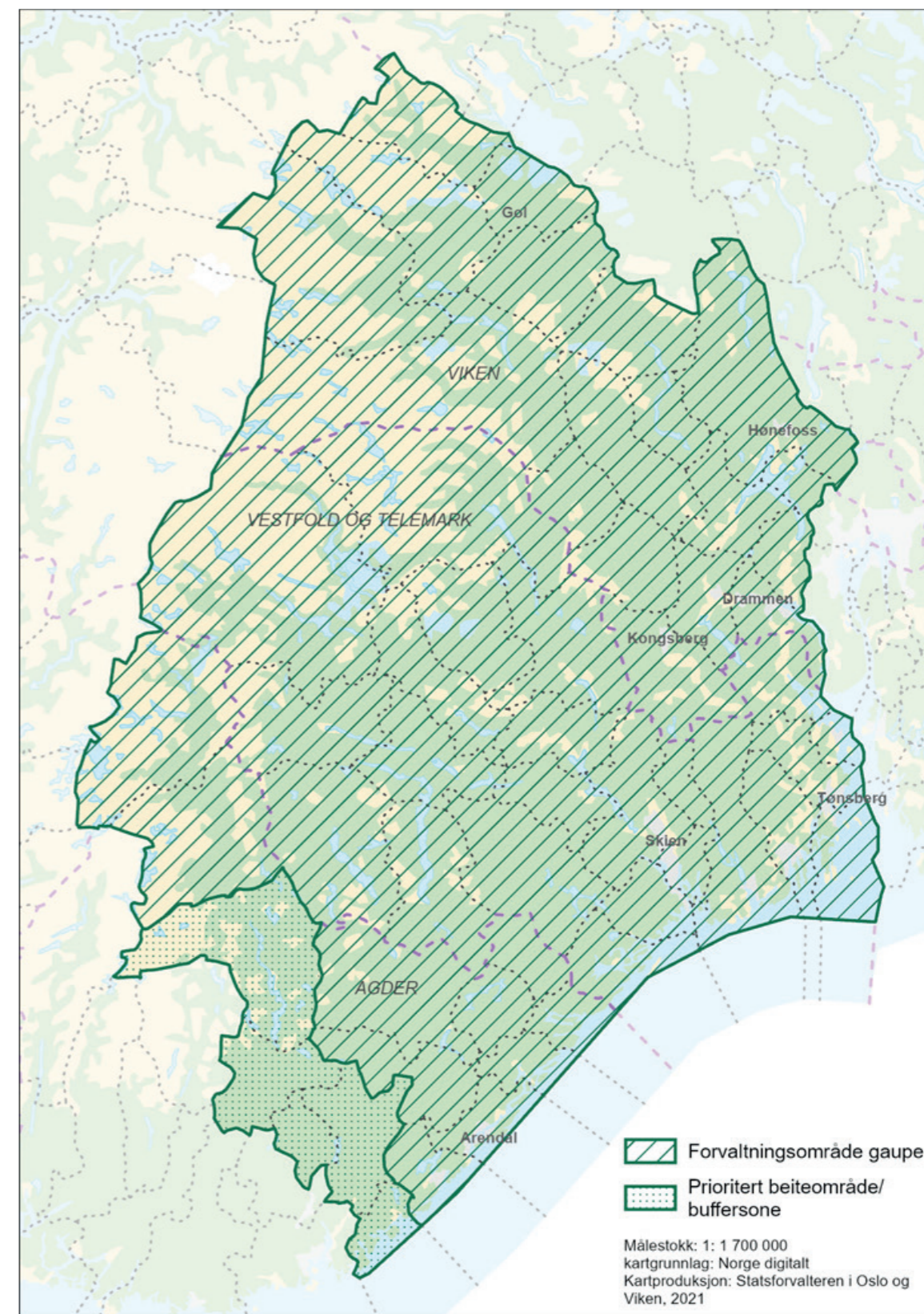
Yngleområder for gaupe og prioriterte beiteområder for bufe

Region 2 skal ha 12 årlige ungekull av gaupe, noe som tilsvarer nærmere 75 gauper innenfor regionen. De viktigste beiteområdene for sau - både kvantitativt (antall sau på utmarksbeite) og kvalitativt (beitekvalitet og tilvekst) - er i hovedsak i vestlige fjell- og fjellnære områder. Regionen grenser til rovviltregion 1 Vestlandet som ikke har mål om ynglende bestander av noen av de fire store rovpattedyra. Viktige beiteområder finnes i grenseområdene i sør og dette er videre en mulig viktig spredningsvei for gaupe videre mot sørvest. Rovviltnemnda legger derfor opp til å videreføre en dynamisk forvaltningsmodell med et prioritert beiteområde (buffersone) i deler av tidligere Aust-Agder der det ikke er mål om yngling. Regionen ellers vil forvaltes som gaupeprioritert område for å sikre det nasjonalt fastsatte bestandsmålet i regionen. Se kart i figur 26.

Området med mål om yngling omfatter:

Hele region 2 med unntak av kommunene Bygland, Evje og Hornes, Iveland, Birkenes og Lillesand i Agder fylke.

Begrunnelse for avgrensingen er å avsette sammenhengende og funksjonelle områder for å sikre det nasjonalt fastsatte bestandsmålet for gaupe i regionen og samtidig ta hensyn til region 1 Vestlandet der det ikke er fastsatt mål om yngling. En aktiv og dynamisk forvaltning gjennom bestandsregulerende tiltak (kvotejakt) i et større geografisk sammenhengende område, har fungert tilfredsstillende og er godt forankret lokalt. En slik modell for forvaltningen av gaupe er anbefalt av NINA i evalueringen av rovviltforvaltningen ([NINA Rapport 1268](#)). Med grunnlag i rapporten ga Miljødirektoratet samme anbefaling til Klima- og miljødepartementet (brev 12.10.2016).

Figur 26. Forvaltningsområde for gaupe og prioritert beiteområde (buffersone) i region 2.

Samordning av økonomiske virkemidler

Forvaltningsplanen skal også gi anbefalinger om bruken av landbrukspolitiske og reindriftspolitiske virkemidler for å bidra til en samordnet virkemiddelbruk og reduserte tap og konflikter. Dette er nedfelt i rovviltforskriften. En langsiktig, samordnet og målrettet strategi for tilpasninger innenfor regionen skal gradvis gi lavere tap og konflikter grunnet rovvilt.

Det finnes en rekke økonomiske virkemidler innen Landbruks- og matdepartementets og Klima- og miljødepartementets budsjett som direkte eller indirekte har relasjon til problematikken rovvilt/husdyr. Landbruksforvaltningens virkemiddelsystem er imidlertid i hovedsak utformet for å fremme nasjonale og regionale mål i landbrukspolitikken, og i mindre grad innrettet på utfordringer som følge av rovvilt. Effekten av en samordning er avhengig av gode økonomiske rammer og øremerkete midler. Samordning av virkemidlene må ikke gå på bekostning av andre prioriterte satsinger innen landbruket.

Rovviltnemnda gir følgende anbefalinger:

- Regionale miljøtilskudd i jordbruket (RMP)

Tilskuddet forvaltes av kommunene. Hvert fylke har sine regionale miljøtilskudd og regionale miljøkrav for jordbruket med egen veileder og forskrift. Tilskudd fra denne ordningen bør nyttes slik at beitebruken i inn- og utmark tar hensyn til den aktuelle rovviltsituasjonen (differensiert forvaltning) og gir økt mulighet for et effektivt tilsyn, bedre dokumentasjon av tapsårsaker og igangsetting av tiltak. Dette vil også bidra til et rasjonelt beitebruk og et variert kulturlandskap.

Til organiserte beitelag kan det gis tilskudd til drift gjennom RMP. Godt organisert beitebruk er i seg selv tapsreducerende og legger til rette for best mulig bruk av innsatte midler. Ordningen med Organisert beitebruk (OBB) bør derfor opprettholdes, utvikles og stimulere til økt oppslutning. Nemnda oppfordrer statsforvalterne til å omtale utfordringene knyttet til rovvilt og beitedyr i utmark i sine respektive RMP-veiledere.

- Tilskudd til tiltak i beiteområder

Tilskuddet forvaltes av kommunene. Formålet med tilskuddet er å legge til rette for best mulig utnyttelse av beite i utmark, redusere tap av dyr på utmarksbeite og fremme fellestiltak i beiteområdene. Søknader om tilskudd til tiltak som omfatter hele beite- og sankelag med høye tap til rovvilt, bør bli prioritert. Målsettingen er å sette inn tiltak der utfordringene er størst og der det kan forventes å gi størst effekt.

For enkelte typer investeringer i beiteområder, for eksempel elektronisk overvåking, kan det være aktuelt med tilskudd både fra FKT-midler og tilskudd til tiltak i beiteområder. Her er det snakk om stor grad av felles mål og nytte. Nemnda mener derfor at Statsforvalteren i disse tilfellene avklarer grensegang og praktiske rutiner for koordinering av de to ordningene.

Ordningen åpner også for at det kan gis tilskudd til planleggings- og tilretteleggingsprosjekter som retter seg mot organisering og tilrettelegging av utmarksbeitene for god og effektiv beitebruk. Dette kan blant annet omfatte utarbeidelse av for eksempel beitebruks- og beredskapsplaner og tidsbegrenset utprøving av nytt utstyr som kan bidra til effektiv og god beitebruk. Nemnda anbefaler utarbeidelse av beredskapsplaner knyttet til potensielle rovviltsituasjoner.

- Regionale tilretteleggingsmidler (RT-midlene) i landbruket

Tilskuddet forvaltes av fylkeskommunene. Hensyn til rovviltsituasjonen og den differensierte forvaltningen det legges opp til i rovviltforvaltningen, bør legges til grunn ved forvaltningen av ordningen. I områder med stort tapspotensiale til rovvilt, mener nemnda det bør stilles krav om at det finnes tilfredsstillende forebyggende tiltak for at offentlig finansiering skal være aktuelt.

- Spesielle miljøtiltak i landbruket (SMIL)

Tilskuddet forvaltes av kommunene. Tiltaket kan i enkelte tilfeller samordnes med midler til forebyggende tiltak mot rovviltskader, ved for eksempel tilskudd til rovdryravisende gjerder eller inngjerding av beitemark til bruk ved tidlig sanking eller forsinket slipp. Nemnda anbefaler statsforvalterne å ha en god dialog med kommunene om bruken av disse midlene i rovviltutsatte kommuner spesielt.

Samlet prioritering av akutte, forebyggende og konfliktdempende tiltak

I de områdene hvor hensynet til beitedyra skal prioriteres, er ulike fellingstyper det mest aktuelle virkemiddelet. Der det skal være fast forekomst (yngling) av gaupe, vil det være nødvendig å gjennomføre effektive forebyggende tiltak for å begrense tap av sau. Allerede igangsatte tiltak må videreføres i den grad tiltakene fungerer effektivt mot rovviltskade, og samtidig er kostnadseffektivt.

Området avsatt for gaupe skal prioriteres høyest ved tildeling av midler til forebyggende tiltak, mens prioritert beiteområde for sau skal prioriteres i forbindelse med akutte tiltak relatert til gaupe. I forhold til brunbjørn, jerv og ulv er hele regionen å anse som prioritert beiteområde for sau og virkemidlene differensieres ikke.

Tiltak i forbindelse med akutte skadesituasjoner i beitesesongen

Akutte tiltak iverksettes ved et skadeomfang eller skadepotensiale som gir grunnlag for dette, jmfør [rovviltforskriften § 9](#).

I et akutt skadetilfelle og/eller i forbindelse med at det blir gitt skadefellingstillatelse på fredet rovvilt, kan det også være aktuelt å gi tilskudd til andre akutte skadeforebyggende tiltak. Dette gjelder både på innmarks- og utmarksbeiter. Prioriterte tiltak er:

- Forsinket slipp og **akutt tidlig nedsanking av sau fra utmarksbeite**: Tiltaket bør omfatte flest mulig av besetningene i det berørte beiteområdet. Mest aktuelt og effektivt dersom brunbjørn, jerv eller ulv gjør skade i avgrensede, definerte områder.
- **Ekstraordinært tilsyn på utmarksbeite**: Tiltaket gjennomføres i tillegg til ordinært tilsyn og organiseres gjennom beitelaget. I tilsynet benyttes beitebrukere og eventuelt hunder for å dokumentere skadeomfanget og bidra med vakthold i forbindelse med et skadefellingsforsøk.
- **Ekstraordinært tilsyn på innmarksbeite**: Dette tiltaket skal gjennomføres i tillegg til ordinært tilsyn og organiseres fortrinnsvis av leder av dyreeier(e). Et slikt kortvarig intensivt tilsyn utføres fortrinnsvis kveld, natt og morgen når det er oppdaget akutte rovdryrskader. Tiltaket skal gjennomføres i kombinasjon med flytting av dyr, bruk av hund og/eller nattkve eller etablering av permanent rovviltavvisende gjerde.

Bruk av kadaverhund

Bruk av kadaverhund (ekvipasjer) har ingen direkte tapsforebyggende effekt, men kan i akutte og uavklarte situasjoner bidra til å avdekke tapsårsak og raskt finne ferske kadaver. [Norske kadaverhunder](#) er en organisasjon som gjennom kurs og godkjenningssprøver trener opp og kvalitetssikrer arbeidet med kadaverhunder i Norge. Per i dag er det fem godkjente kadaverhundekvipasjer i Agder og to i Buskerud.

Skadefelling

Skadefelling kan brukes når brunbjørn, jerv, ulv og gaupe gjør skade på husdyr eller når det er stor fare for skade. Skadefelling er et virkemiddel som retter seg mot enkeltindivider av rovdyra, og er hjemlet i [naturmangfoldloven § 18](#) og [rovviltforskriften §§ 8 og 9](#). Før det innvilges en skadefellingstillatelse, skal alle andre mulige tiltak vurderes. Dersom andre skadeforebyggende tiltak ikke er mulig eller ikke vil ha tilfredsstillende effekt, kan skadefellingstillatelse innvilges. Kvote for betinget skadefelling er fastsatt av rovviltnemnda eller annen offentlig myndighet og gjelder fra og med 1. juni til og med 15. februar. Fra 16. februar til 31. mai er det Miljødirektoratet som har myndighet til å gi skadefelling. Miljødirektoratet har de siste årene delegert myndighet og gitt statsforvalterne en kvote for betinget skadefelling av ulv i mai.

Rovviltnemnda legger følgende til grunn for skadefelling:

- Kvote for betinget skadefelling fastsettes for hele regionen og forvaltes felles av statsforvalterne. Det forutsettes at vurderingene for å iverksette fellingstillatelser er enhetlige og samkjørte mellom fylkene. Tilsvarende skal det tilstrebes en felles håndtering med naboregioner i de tilfellene det er aktuelt.
- Ved iverksettelse av skadefelling på gaupe skal familiegrupper av gaupe normalt unntas og mulige tiltak gjennomføres for å unngå utilsiktet felling.
- Ved kunnskap om at en skadegjørende ulv er bærer av en genotype (finskrussisk opphav) som er særlig viktig for den sørskandinaviske bestanden, skal nødvendige tiltak vurderes i samråd med Miljødirektoratet.
- Hvert fylke skal ha etablert kommunale/interkommunal beredskap som raskt og effektivt kan mobilisere nødvendig mannskap ved forsøk på skadefelling. Statsforvalterne bes bidra i dette arbeidet og kommunene bes avsette tilstrekkelig med midler til drift av mannskap ut over selve fellingsoppdragene.
- Rovviltnemnda vil ut fra disponibelt budsjett årlig avsette ei økonomisk ramme for skadefelling og akutte forebyggende tiltak. Rammer for de enkelte vedtak fastsettes av statsforvalterne i fellingsvedtaket og i henhold til nemndas årlige budsjettvedtak.

Kongeorner forvaltes av statsforvalterne som kan gi tillatelse til å felle enkeltindivider av kongeorner som volder vesentlig skade, jmfør [rovviltforskriften § 12](#). I vurderingen skal det legges vekt på individets alder og territorielle og reproduktive status.

Forebyggende tiltak rettet mot husdyr

Det finnes flere tiltak som kan settes i verk for å forebygge skade på husdyr og tamrein og dempe andre mulige konflikter. Rovviltnemnda har ansvaret for å fordele tilskuddsmidler med utgangspunkt i årlige planleggingsrammer gitt av Miljødirektoratet og på bakgrunn av blant annet retningslinjer og prioriteringer i denne forvaltningsplanen. Statsforvalteren har ansvaret for å behandle og avgjøre søknadene. Rovviltnemnda legger vekt på følgende:

- Omfanget av sau på utmarksbeite og andelen i prioritert gaupeområde
- Omfanget av tap til rovvilt med vekt på flerårig tap
- Omfanget av og kvaliteten på søknader det enkelte år

Ut over de bestemmelsene som framgår av forskriften, mener Rovviltnemnda at følgende retningslinjer bør legges til grunn ved vurdering av søknader om tilskudd til forebyggende og konfliktdempende tiltak:

- Tilskuddsmidlene skal utnyttes strategisk og effektivt. Fellessøknader og søknader fra beite- og sankelag skal prioriteres.
- Områder med høye årlige tap og stort skadepotensiale skal prioriteres.
- Tiltaket skal virke direkte tapsreducerende, og tiltak med forventet langsiktig virkning skal prioriteres.
- Tiltaket skal være praktisk og økonomisk gjennomførbart. Tiltak som er kostnadskrevende over tid bør unngås.
- Tiltaket skal ha så liten skadeforskyvende effekt som mulig. Ved iverksettelse av tiltak i et skadeområde, må hele beitebruken (beiteområdet/beitelaget) være med i en samlet vurdering. Eksempel på dette er ved flytting av besetninger fra et rovviltutsatt område til mindre belastete beiter.

Konfliktdempende tiltak

Tiltak rettet mot konfliktdemping er aktuelle i regionen og midler kan utløses til gode prosjekter. Spesielt er dette aktuelt ved tiltak knyttet til etablering og drift av gode arenaer for dialog og kunnskapsformidling.

Tilskudd til forvaltningsrelatert forsknings- og utredningsoppgaver, og utprøving og evaluering av forebyggende tiltak, kan gis dersom budsjettet tilsier dette. Rovviltnemnda legger følgende kriterier til grunn for slike tilskudd:

- Tiltak skal ha direkte relevans for regionen
- Tiltak som har regional forankring, skal prioriteres

Besøksenter rovvilt. Foto: Rovdyrskolen

Kunnskapsbehov

Kunnskapsnivået er generelt godt når det gjelder bestandsdata for rowilt og beitebruk i regionen.

Det er likevel fortsatt behov for å øke kunnskapsgrunnlaget om tapsårsaker i enkelte beiteområder. Dette kan løses gjennom dødsvarslerprosjekt på beitedyr, bruk av kadaverhunder og utvidet overvåking av rowilt for eksempel ved bruk av viltkamera. Nemnda ønsker å prioritere gode prosjekter som bidrar til å tette disse kunnskapshullene.

Miljødirektoratet ga i 2021 ut rapporten «Forskning og utredning på rowiltfeltet» ([Rapport M1919 L 2021](#)). Rapporten lister opp konkrete kunnskapsbehov som er mest aktuelle for rowiltforvaltningen i Skandinavia, med særlig fokus på Norge. Størst behov for ny kunnskap anses å være innen temaet rowilt og beitenæring.

STATSFORVALTEREN I OSLO OG VIKEN

Postboks 325, 1502 Moss | sfovpost@statsforvalteren.no | www.statsforvalteren.no/ov

